VIKTOR CAR EMIN

VICENCICA

SUŠAK 1934.

VIKTOR CAR EMIN

VICENCICA

KOMEDIJA U TRI ČINA

S PREDGOVOROM
NIKOLE POLIĆA

SUŠAK 1934.
PRIMORSKI ŠTAMPARSKI ZAVOD – SUŠAK

Gradu Sušaku

za onu ljubav,

kojom je u dane najljuće kušnje

primao braću svoju - istarske prognanike,

i pomogao im

i sveđ pomaže,

da

otjerani sa grude svoje rođene

lakše pregaraju

ono svoje milo izgubljeno,

nikad nezaboravljeno!

U Sušaku, o desetoj godišnjici aneksije Rijeke.

V. C. E.

NAD VODAMA BABILONSKIM

Rijeka! Città mia bella! Istorija nije načistu, da li su ovaj grad, kao kamen smutnje, osnovali Feničani, Liburni, Iliri, Kelti, Rimljani ili Slaveni. Zna se, međutim, da su ga razorili zakoniti i nezakoniti potomci i Feničana i Liburna i Ilira i Kelta i Rimljana i Slavena. Desilo se sve to u milenijskoj godini 19 itakodalje...

O ovom malom i koketnom gradu, položajem sličnim Genovi, a mentalitetom svojih stanovnika Abderi, — nalazeći se na najslikovitijem mjestu ovalne obale Kvarnerskog zaljeva, — stvorene su čitave aureole legendâ, taman kao o drevnom Amiensu, pred čijim je vratima vitez, Sveti Martin, poklonio pola plašta nepoznatom prosjaku, koji se, pred stotinu godina, ponovio kao Žan Valžan iz Hugo-ovih »Bijednika«, dok bi se danas, u ovo sveto savremeno doba, prerušio u »najvećeg pustolova XX. vijeka« (da se poslužim novinskim rječnikom), u Aleksandra Stavijskoga. Tako je i Rijeka, kroz decenije, »racijonalno« poklanjala pola plašta »Ungarezima«, a drugu, bolju polovicu, svojoj »neprikosnovenoj« braći sa Zapada, ostavši, konačno, gola, kao biblijski Noa, kad se ovaj, da proslavi sveopći potop, opio ko Poljak, Slavonac ili carski Rus.

I Rijeka, koju je prisni prijatelj Augusta Šenoe, dr. Ivan Dežman, apostrofirao stihom:

»Ti mog oka prvi vide...«
imala je svoj sveopći potop, pa se i ona, u deliriju oduševljenja, opijala i bančila, da osvane, konačno, u apoteozi mamurluka, gola kao leš, spreman za seciranje i iscijeđena kao suha, pritisnuta stjenica.

Njišući se — kao »zimbulja« — između blagorodne, sentimentalne slavenske pozadine i uzurpatorskog latinskog namigivanja, Rijeka je, sve do nedavne rapalske bruke, zadržala svilenu, sklisku, gosparsku filozofiju »dubrovačkijeh mirâ«, spremna paktirati i sa samim nečastivim, pa makar i sa Amonasrom, crnačkim kraljem iz »Aide«; gadili su joj se samo njeni jedini logički i autohtoni susjedi, Hrvati, nazivani stalno morlacima i šćavima; Rijeka se oslanjala na neko »latinsko plemstvo«, bazirajući ovaj svoj stav na neznatnim »rimskim« iskopinama, o kojima se svojedobno raspisao i riječki istoriograf, g. Gigante. Do kojeg se stepena megalomanije popeo ovaj »rimski furor«, neka svjedoči slijedeće: U starom riječkom gradu, nazvan već odavna Gomila, postoji ostatak (scampolo!) kamenog luka, prozvan bučno »arco romano«. (»Roba di Timberije«, rekli bi Napolitanci.) Međutim će i obično laičko oko zapaziti, da je taj navodni rimski luk djelo iz XVII. vijeka, a podigoše ga, jamačno, zidari i neimari slavnog Vinodola, koji je u ono vrijeme davao najbolje zidarske majstore za podizanje zgradâ u ovim krajevima.

Centralna tragedija Rijeke ne leži toliko u antislavenskom prkosu vizavi zaleđa, niti u onoj dezorijentisanoj fijumanskoj političkoj perspektivi, koliko u »lijepim manirama« prema zapadnim susjedima. Te su »belle maniere« i dovele Rijeku na šaljivi rub jedne žalosne propasti. I danas se mi čudimo velikom pjesniku »Nave«, te romana »Mrtvi Grad« i »Djevicâ na grebenima«, kad je svoj magnifički let i polet završio kanskom, ofenbahovskom operetom, ugušivši, kao loši režiser dobru dramu, ovaj grad, koji mu ne bješe ni najmanje kriv. Njegova, Gabrielova je tragična krivnja i u tome, što Rijeci, koja je zaista bila u agoniji, nije dao jedan vagnerovski, geterdemerungski završetak ili bar dekor gosparskog umiranja Vojnovićevog Dubrovnika, nego se poslužio trikovima operetske režije. Tu je artistički sadizam zauzeo provincijalne konture premaganja i teaterske šmire. Pa ipak je ta šmira pobijedila. Parodija se osvetila pjesniku-navjestitelju!

Rijeka! Grad, koji izmiče našim dobroćudnim Grohovčevim rimama, ulazeći u prošlost, iz koje nema izlaska. Nad Rijekom se ne viju radosni i plameni oblaci budućnosti:

»Ella fù, siccome immobile...«

Savremeni, betonski most, spajajući sušački trg besposlenih sa riječkom obalom Mrtvog Kanala, u koji zijevaju slijepe oči zatvorenih i »stečajnih« dućana i zjapi praznina prostora, taj, eto, elegantni most evocira komiku i grotesku jedne granične anomalije.

Pa ipak, preko ovog mosta, što spaja (i rastavlja!) dvije države, dva svijeta, žive (odnosno umiru!) naši najbliži rođaci: napudrane, usedeličke i histerične tetke, što još uvijek, kraj bijele kave i kuglofa, ogovaraju svoje najbolje prijatelje i znance; tu su i učmali, degenerisani stričevi i ujaci, sa paralitičkom tragedijom u nemoćnim koljenima, preživakavajući balzam starosti u sutonskim sjećanjima na čuvene »Kavalkine«. Tu su, kao u pričama, i one stare kuharice, služeći u istoj kući do pedeset godina, bigotne, ružne i jezičave, ali vješte u svom kulinarskom poslu, sastavljajući takva jela, koja bi, bez stida i bez treme, mogla da nastupe i na Rossinijevim najgurmanskijim špajzkartama. Pa one sobe, »kamare«, sa namještajem čudnih stilova i sa

svojim »najvrijednijim« objektom: vitrinom, u kojoj su poslagane uzornim redom i čistoćom šalice (kikare), kikarete, srebreni pribor, kristalne čaše i čašice, japanski tanjurići, porculanske figurice, pa zlatne, svilene i baršunaste vrpce. Tu su i ormari sa »dottom«, prćijom; rublje naših pratetaka i prakuzina, koje nikad ne osjeti čara prve bračne noći. Pa dugački, crvenkasto-smeđi klaviri sa ispucanom politurom i požućelim tipkama, po kojima su grozne i nevješte ruke udarale odvajkada »Molitvu jedne djevice«, »Pluie de perles« i rasklimane arije iz opera »Jone«, »Sonambola«, »I due Foscari«. »Masnadieri«, a u novije vrijeme čak i »Toscu«.

To je ona Rijeka, s kojom nas je spajao stari, selenderski i u zrak bačeni most, preko kojega smo mi »šćavi de oltre ponte« polazili u klandestinske izlete, da nađemo mladenačke senzacije u salonima čuvenih kuća »Fortuna« i »Grotta«. Te su se institucije sačuvale sve do danas, usprkos »nejunačkom vremenu« i konkurenciji »Sala bianca«.

Pa riječke »sartorelle«, — riječ, koja se nikako adekvatno ne dade prevesti u naš jezik, jer bi poprimila germanski zvuk »šnajderice«, — sa svojim uzbudljivim frizurama, žarkim profilima i sa očima, koje te »ribaltano per terra«...

Moji su riječki rođaci, po majci, bili mahom Talijanaši, pa sam, ipak, rado polazio k njima, da srčem izvrsnu čokoladu, pijem jedinstveni »tamarindo« i »franboa« i da mastim čarobnu »kodonjatu«, koja mi je kroz grlo sipala toliku poeziju, kao da gutam neku od fantastičkih dječjih Hoffmannovih priča. Dobro jesti i dobro piti bila je alfa i omega onog predratnog riječkog alfabeta, pa nije ni čudo, da je upravo na Rijeci i niknula glasovita politička parola: »Viva la Spagna, dove se beve e magna!«

Ova Rijeka, ovaj »piccolo mondo antico«, nije, u talijanskoj knjizi, dala svog Antonia Fogazzara, ali zato je u politici dala i te kakve ptice! Da je August Šenoa živio na Rijeci, on bi, po svojoj talentiranoj intuiciji, iz ovog tipično malovaroškog ambijenta, izvukao uspjeli pandan svojim neuspjelim »Zagrebuljama«. A i najkrupniji jugoslavenski humorista, Stevan Sremac, snašao bi se u ovom gradu, gdje se sav humor i sva briga bezbrižnog života kretala oko pristojnog trbuha, obilnog stola i nepreglasnih donhuanskih podviga. Dobra »marenda« i redovita stolica, to je sve, što je zanimalo dobre i poštene stare Riječane.

Slavna vremena! Zato se, u znaku ovakove filozofije, i vajka jedno lice iz Car-Eminove »V i c e n c i c e« (Urban) na svoj prsluk, koji mu je u ove izaratne dane postao preširok. Cijeli bi se »stato cuscinetto« mogao komotno smjestiti između prsluka i splasnutog trbuha čestitog Urbana!

Nesamo u talijanskoj, nego i u hrvatskoj je knjizi život, razvitak i propast Rijeke slabo, gotovo nikako donešen. O dekadentskoj sudbini Senja napisali su Vjenceslav Novak, Josip Draženović, a djelomično i Nehajev, čitavu malu biblioteku novela i romana. Rijeku je, dosad, nešto opširnije, ali preblijedo, obradio novelistički kod nas tek Kumičić, u romanima »Primorci« i »Teodora«. Ali i tu se nije mogao oteti uskom, malo-patriotskom posmatranju, ma da ga je naša blažena kritika proglasila ničim manjim, nego hrvatskim Zolom! Previše lokalno-elegična Grohovčeva lirika ne zasijeca niti pregledno u presjek ovog grada, čiju bi tragično-komičnu sudbinu najbolje donijelo pero recimo Ive Vojnovića; samo bi tu patos i dekorativna lirika autora »Ekvinocija« i »Dubrovačke Trilogije« morala ustupiti mjesta satiričko-parodičkoj liniji. Tu mi pada na um,

kako se moj pokojni brat Milutin († 1908., apsolviravši konzervatorij u Veneciji) bavio mišlju, da napiše burlesknu operetu iz riječkih krugova, u kojoj bi se obrađivao herojski podvig riječke narodne garde, kad se ova 1849. spremala, da se opre oružanom silom ulasku Jelačićevih serežana u grad. Opereta se zvala »*Ako pridu — bižmo!*« Od čitave se te mladenačke burgije sačuvao samo naslov i jedna romanca ovakovog početka:

»O Riko, Riko, città mia bella
Serežani na te sad greju...«

Kod ove serežanske opsade Rijeke proslavio se i moj djed (po majci), koji je, vršeći službu kao narodni gardista, nosio na reveru kaputa dvije zastavice; izvana mađarsku, iznutra hrvatsku. Za talijansku se još onda nije ni znalo! I tako je jedan burni period naše istorije ovjekovječen u tipičnom riječkom geslu: »Ako pridu — bižmo!«

Prije rata se u riječkom dnevniku »Il Popolo« javljao pseudonim *Rocambole*, pišući vrlo duhovite satiričke stihove o svojim savremenicima i to je sve, što je preostalo od originalnog riječkog duha. Ovamo spadaju još ispadi minijaturne riječke boheme, predvođene slikarima J. Moretti-Zajc i Ivanom Provajem (obojica pokojni), kao i pučko-sveučilišna predavanja uličnog originala i »astronoma« Pietra Santa Scrobogne, koji je, sa frizurom Rinalda Rinaldinija, a pod crnogorskom kapom, po ulicama starog riječkog grada propovijedao moral sferskih visina, proričući ujedno i propast svijeta. I on je, ovako, u oči rata, nehotice prorekao propast Rijeke i bijeg Riječana. Po proročanstvu ovog Vidovnjaka *ostala je danas* **Rijeka bez Riječana i Riječani bez Rijeke!**

Od starijih Riječana — ne govorim o političarima i nacionalistima tipa Barčić, Derenčin, A. Bakarčić — jedan od rijetkih, koji su preskočili usku ogradu rodnog grada i stekli, donekle, svjetski glas, bio je Ivan pl. Zajc, pored nesretnog Lisinskoga, osnivač *hrvatske* opere, a popularan i u Beču, gdje je, u društvu Zadranina Suppè-a, oduševljavao svojim operetama onu istu bečku publiku, koja je našla svog barda i rapsoda u Johannu Straussu. Da je Zajc ostao na Rijeci, ispoljio bi se jedino kao kapelnik »della banda civica«, komponujući talijanske »kanconete«, pogodujući onoj importiranoj ideologiji, kojoj je, sigurno »bona fide«, kumovao, na vlastitu nesreću, i g. Riccardo Zanella...

* * *

Ovi moji sumorni i veseli dojmovi nisu direktno izazvani najnovijim djelom uvaženog našeg književnika g. Cara-Emina, koji je premijerom »*Vicencica*« doživio u Zagrebu vrlo veliki uspjeh. Ipak su ovi dojmovi, možda i neposredno, diktirani upravo povodom gledanja ovog komada, koji je, priznajem, u meni i izazvao već davno zaboravljene riječke reminiscence. Autor nije okvir tragedije grada Rijeke oličio crnom bojom, ma da je on, g. Car-Emin, i pored toplog i osjećajnog humora, u prvom redu pjesnik rezignacija i nestajanja (»Usahlo vrelo«, »Pusto ognjište«, te posljednji, odlično pisani roman »Između dva ognjišta«, koji je netom počeo izlaziti u zagrebačkim »Novostima«). I kao pjesnik dekadanse i umiranja, on ne zatvara prozore prema svijetu, poput Čehova u drami »Trešnjik«. Uvijek je, barem *jedan* prozor njegovih propalih domova otvoren, da gleda u izvjesnu optimističku vedrinu — kao utopista Beethoven, koji u posljednjem dijelu ogromne *Pete* ostavlja očajnom ljudstvu otvo-

reni horizont i pogled na plave obale neke bolje i sreće nije budućnosti.

Međutim razočaranja, koja su nihilističkim oblacima zakrila sve smirene i modre vidike, pokazuju, da je optimizam Velika Šimera, mit i legenda. Mrtva i izmrcvarena letargija sadašnjosti drži svoje nadgrobno slovo: »D o š a o j e v j e t a r i s l o m i o s r e b r e n u p l o č u t i š i n e.«

Pjesma o Vicencici, u kojoj je, kanda, idealistički simboliziran naš izgubljeni san o Rijeci, — zajedno sa starim našim pjesmama o mladosti, koja je sve kraća, — živi samo u nostalgijama utopljenih noći, kad sumorno oko gleda sa trsatskih skalâ u neku čudnu, drhtavu zvijezdu, što se uzdigla nad sivim i modrim čemerom sinfoničke Učke.

Nije li to ona zvijezda, koja nas je zvala, zvala, zvala...

Z a g r e b, januar, 1934.

Nikola Polić.

VICENCICA

KOMEDIJA U TRI ČINA

LICA:

ŽIŽO, mladi kapetan (28 godina),
BARBA SERAFIN, odsluženi mornar: oko 75 god.,
BELAŠ, sijedi starac,
KARLO DEL ROVERE, rodjeni HRAST (30 god.),
FRANE, ostariji mornar,
SKENDER, direktor »Novog Vremena«,
MIĆELIN, brat Vicencice,
LISANDRO,
URBAN,
SIPA,
RUGJERO,
FONZIĆ,
KEKO,
MIHIĆ,
RUDE,
BARE,
JEDAN MORNAR, mršav, oronuo,
MONTEUR,
JEDAN ČOVJEK,
DRUGI ČOVJEK,
VICENCICA,
KOSTANCA,
DORINA,
OLGA, Skenderova kći,
LADY GORDON,
LUDA MIMICA.

Pozornica se u sva 3 čina ne mijenja.

Agencija parobrodarskog društva Belaš i drug. Sada u likvidaciji. Desno izlazna vrata, dalje prema dnu omanja vrata, što vode u „magazin". Na dnu prozor, s kojega se vidi dio riječke luke, Kvarnera i Učka. U istoj crti s omanjim vratima pisaći stô. S jedne i s druge strane ormari i nekoliko trošnih stolica. Namještaj je uopće sav vrlo trošan. Na stijenama razne karte, naslikani parobrodi. Sve mizerno, kao da se i u toj poslovnici odrazuje propadanje grada i luke.

I. ČIN

Frane na klupi lijevo s lulom u ustima. Vicencica sjedi za stolom i nešto bilježi. Barba Serafin premeće ormare.

VICENCICA: Što ima još, barba Serafin?

SERAFIN *nabraja, a Vicencica bilježi:* Dva sežnja »gerlina«, pregršt stupe, deset krupnijih čavala, trideset i dva sitnija, jedan stari sestant, dva zubata noža... Pa — što vam i to treba?

VICENCICA: Treba za likvidaciju. Mislim da smo s inventarom već pri kraju.

SERAFIN *uzdahne:* Sve ima svoj kraj — i najljepši brod. Dođe dan, kad s njega skinu što je vrijedno, a kapetan posljednjem mornaru: »Na brodu se više ne kuha!« I nije druge već ona dva tri dronjka na rame, pa trbuhom za novim kruhom, kaošto ću evo morati i ja odavle. *Odlazeći:* Htio bih samo znati, na koga će zlo, kad više ne bude mornara?

VICENCICA: Mislite li da je drugima bolje, barba Serafin? Evo našeg direktura Belaša. Cijeli je život

otkidao od zubi, štedio i škrtario samo da stara firma bolje jedri. A za koga?

SERAFIN: Za vraga! Za kompanjona, koji mu je skrhao hrbat i sad već krpa neko drugo parobrodarsko društvo s novim pajdašima, dok jednog dana i njih ne — *podrugljivo* — likvidira.

FRANE: Pa — kumpanije su ti sve takve: otpočnu s Bogom, a svrše — s vragom.

SERAFIN: Zlo je došlo na ovaj grad, frajle Vicencice, crno zlo!

VICENCICA *sa smiješkom:* Jest, ali danas i vi gledate nekako odviše crno. Inače ste uvijek dobre volje. Kamo ste se to sada zagledali?

SERAFIN *gledajući kroz prozor:* Opet u jednu nevolju. Malo prije čuo sam, da i onoj škunici vani nema više spasa. Danas je još pod sekvestrom, sutra će na dražbu. Dock ne popušta, a gospodar, nekakva sirotinja tamo iz Raše, nema otkuda da plati popravke — i tako zbogom muko! Tako vam je to: s jedne strane sekvestar, s druge likvidacija, s treće inventari — kuda se god ove latinske besjede uvuku, zlo i naopako za siromaha.

VICENCICA: Vi — barba — budući zvonar — pa tako! Da — zbilja! — što veli — župnik?

SERAFIN: Stvar škakljiva. Veli — nek najprije naučim »otpjevati« misu, pa da će vidjeti. I to je još sve u zraku. Sve je u zraku, samo ja kao crv u prahu. *Stanka.* Ovdje je još jedna razlupana busula.

VICENCICA *bilježi:* No, a do kuda ste dospjeli s tim vašim »otpjevanjem«?

SERAFIN: Do zadnjeg zuba, frajle Vicencica. Sve sam druge polomio na onom »Kirije i Kriste elejson«. Teško je to za mornara, kome cijeli život nisu na ustima

bile nego sotone i Madone. A opet, jesti treba, jer prazna vreća neće da stoji. Bog je htio da imam vas, moju dobru »mestricu«, pa ću možda, hvala vašemu strpljenju...

VICENCICA: S ono l a t i n o r u m već ćemo nekako, ali s tim vašim žuljavim rukama? Na oltaru ima toliko delikatnih stvari: ampulice, jastuci, rupčići, pa misnikov parament... Za sve to trebaju fini prsti, tanki, nježni... Vaši su izgubili liniju, barba...

SERAFIN *posmatra svoje krupne, čvorave prste:* Još i to! Nego ja se nadam, da ćete vi mene polako naučiti i onoj — kako ste ono rekli — delikatnosti. A onda ću ja vama sve to platiti, frajle Vicencica. Kad dođe dan — i vi onako — s krunčicom na glavi — svu ću crkvu iskititi i nacifrati — viđećete kako! Tapet do tapeta, rožica do rožice, sve će se uokolo svijetliti kao more, kad se u njemu sunce topi.

VICENCICA: Pa vi znate, da se ja neću nikada udavati?

SERAFIN: Kolike su tako rekle!

VICENCICA: Ja neću.

SERAFIN: Da mi je barem znati, zašto?

VICENCICA: Ja sam svoje srce ovjesila o granu smokve, i sad mu pjevam: Miruj srce moje!

SERAFIN: Hm! Nego znam ja — to je sve zaradi one vaše ranice na lijevoj strani!... Smijem li reći, da vam je kapetan Žižo bio jedini par po ljepoti i po dobroti i da je velika škoda, te ga riba uživa?

VICENCICA: Ne biste, li barba, okrenuli na nešto veselije?

SERAFIN: Bih ja, ali ono veselije neće da se okrene k meni. No ja vam u glasu poznam, da vam nije baš krivo, kad se govori...

VICENCICA: O čemu?

SERAFIN: Pa o kapetanu Žižu.

VICENCICA: Oh, sveto strpljenje!

SERAFIN: Kad je ono — ovamo stigao glas, da je »Mezopotamija« potonula i da je s njom poginuo i kapetan Žižo, vi ste bili jako žalosni.

VICENCICA: Ja — žalosna? Bože moj! — zar sam htjela, da se veselim tudjoj smrti? Pa mi smo bili i nekakav rod.

SERAFIN: Devet juha — pola makaruna! *Malo postoji, a onda sa smiješkom, prostodušno:* Vi ste s njim bili pod prstenom.

VICENCICA: Taj se je prsten prelomio, barba, i ostao na dnu mora. Vi znate i gdje, jer ste i sami tamo bili.

SERAFIN: Vi još uvijek niste zaboravili na onu napast tamo kod Gibraltara! A znate li, frajle, što je to »destin«?

VICENCICA: Znam, ali ono kraj Gibraltara bile su ... žene — i nikakav destin ni udes.

SERAFIN: A da što je za jednu mušku glavu žena drugo nego li destin?

VICENCICA: Biće, da je tako, barba. Što imate još tamo?

SERAFIN *nabraja:* Jedan zub sidra, nekakav signal, staklena cijev od lampe, jedna debela igla, tri čepa ... Ja — bilo ovako ili onako — da sam ja žensko, ne bih na neke stvari gledao odviše tanko, već bih zatvorio jedno oko, a katkada i oba, kao na priliku moja stara. Što ih se je ona neboga nazatvarala!

VICENCICA: Vaša je žena dobra — ja nisam. *Zamakne u magazin.*

SERAFIN *prema Franu:* Ne će da se uda ... Ma je li pri pameti! Mati pod zemljom, otac u bolnici, brat

danguba, hoće s nekakvom elektrikom svijet da liječi ... Ako misli ona, da će je principal Belaš držati ovdje do vijeka, da mu broji zube od sidra, čavle i čepove ...

VICENCICA *vraćajući se:* Onamo preko sve se čuje. Što ste ono rekli, barba Serafin?

SERAFIN: Ništa. Evo tu sam našao ovu veladu. Da mi je principal Belaš pokloni pa da idem na Kors ovako obučen *(navuče je)* i zapivam: »Tancaj glade, va velade« — sva bi Rijeka nagrnula, da me vidi, kao ono devetnaeste — Daluncija.

BELAŠ *na vratima:* Hej! Je li ovo poslovnica ili neki Cirkus Cavata?

VICENCICA *dok se Serafin sav zbunjen svlači:* Ja sam ga molila, da ono navuče, da vidim, je li čemu?

BELAŠ: Da li je čemu? Zašto da ne bude? i da je stotina zakrpa na njemu, dobro će doći. Vi, dakako, ne shvaćate ništa. Ne vidite propast, ne ćutite, da vrag po zemlji hoda, vama je samo do komedije. No, a što bujite u mene? Koliko sam vam puta kazao, da je vrijeme novac?

SERAFIN *nabraja:* Ampula, jedan feral, dvije gamele ...

BELAŠ: I te bi mogle još da posluže, samo bude li ko htio u njih da meće ... Hoće li danas biti sve gotovo?

VICENCICA: Još imam u magazinu da nešto pobilježim.

BELAŠ: Žuri se. Htio bih već danas da prebacim preko bande onu hudobu, što mi se za moju nesreću pripela uz vrat. Evo ga!

Ulazi Del Rovere i Skender.

DEL ROVERE *Skenderu:* Izvolite, g. direktore!

SKENDER: Molim lijepo, g. direktore! *Belašu:* Skender, direktor »Novoga Vremena«.

BELAŠ *hladno:* Belaš... *Pridje k stolu i prebire neke papire.*

DEL ROVERE *Vicencici:* Evo ti novina. Tu stoji, kako je svršila ona tvoja negdašnja f i a m m a!

VICENCICA *nehotice pruži ruku, da dohvati novine.*

BELAŠ *baci ih u kut:* Ovdje nije čitaonica.

DEL ROVERE: Kazaću ti ja što pišu: Opet žena — neka miljarderka. Već je bio u čamcu, taj tvoj Žižo, kad je opazio, gdje se neka žena davi i viče: milijun dolara onome, ko me spase! Nato se on kao lud zaleti u more, ščepa je, dopliva s njom do čamca, nju primiše, a njega odbiše, jer je čamac bio prepun. Neki su, piše, vidjeli, kako ga je malo zatim nestalo u žvalima ogromnog morskog psa. I tako odoše dolari i glava, baš onako, kaošto je već prije otišla i pamet.

SKENDER: Ali ga i hvale uvelike. Vele, da je u času katastrofe na brodu počinio oko spasavanja pravih čudesa.

DEL ROVERE: Jeste li kada čuli za kojeg pokojnika, da ga kude?

SERAFIN: I živ bi kapetan Žižo zavrijedio, da ga svi slave.

DEL ROVERE: Vi nemate tu šta da govorite...

SERAFIN *usplahiren:* Čast, šior, čast!...

SKENDER: Ja o njemu ništa ne znam, ali priznajem, da me zanima, zato sam i došao u ovaj mrtvi grad...

DEL ROVERE *oštro:* Molim: ovo je grad života — città di vita!

SKENDER *s lakom ironijom:* Meni je to drago čuti, jer mi je život nada sve mio. Nego iako je stvar doduše reporterska, moj me novinarski instinkt sve nekako nagoni, da se malo sâm pozabavim ovim vašim kapetanom — kako se ono zvao?

DEL ROVERE: Žižo Brajdar — niškoristi.

SERAFIN *nešto progundja.*

DEL ROVERE: Što vi tu brundate?!

SKENDER *Del Roveru:* Mogu li zamoliti gospodjicu, da mi kaže koju o onom pokojnom kapetanu?

BELAŠ *prebirući papire:* Gospodjica je sada u poslu.

DEL ROVERE: Kakav posao! Takav vam je on oduvijek: škrt, pravi spažićar. Znate li vi, što je to spažićar? To vam je čeljade, koje ne bi vragu dalo čavla, da se objesi. I baš je mene zapalo da mu budem kompanjon!

BELAŠ: Za moju nesreću!

DEL ROVERE: Pogledajte ovu pisarnu! Ova dva pretpotopna ormara, ove bišljive police, one rasklimane stolice, sve sama grobnička industrija, pa mi recite: odgovara li ovakva jadna kancelarija duhu današnjega vremena, gdje su najbolji vapci za sklapanje posala luksus i konfort? *Franu:* A šta radite vi tamo?

FRANE: Čekam moj turnus.

DEL ROVERE: Koga djavla?

FRANE: Moj turnus.

SKENDER: Gospodin je stigao prije mene, pa je i pravo, da bude prvi na redu.

DEL ROVERE: Kakav vražji gospodin. Ovo vam je nekakav mornarina, nezaposlen, i sada čeka da se neko iskrca pa da dodje on na njegovo mjesto — i to oni zovu: turnus.

SERAFIN: I opet jedna latinska pirula!

BELAŠ *Serafinu:* Pitaj ga: što bi od njega bilo, da nisam ovako radio? Kad smo se njegov otac i ja udružili, nismo imali ni deset hiljada kapitala, ali smo okretali svaki krajcar po deset puta, i to nas je diglo. Svaka

krpica jedra, svaki komadić konopa, svaka dlaka na njemu čuvala se.

DEL ROVERE: Evo vam tih slavnih uštednja! *Silom pootvara sve ladice i pobaca na pod stvari što ih je prije Serafin premetao.* To vam je inventar parobrodarskog društva Belaš and Cie.

BELAŠ *mirno:* Iz starih smo dasaka vadili iskrivljene čavle i zabijali ih u nove.

DEL ROVERE: Pa što vam je koristilo?

BELAŠ *Serafinu:* Pitaj ga: ko nas je šundrao i natjerao na likvidaciju: naša štednja ili njegove noćne fraje i lumparije?

SERAFIN *prevrće rukama, očima - ne zna sam što bi.*

DEL ROVERE: Ja idem s vremenom...

BELAŠ *Serafinu:* Sa sotonom, reci mu ti. Iako ne vidiš dalje od nosa, znaš, kako se u stara vremena radilo. A danas? Kad im dođe, da skalupe nekakvo, recimo, parobrodarsko društvo, iznajprije iznajme palaču punu lustera, američkih stolova i ormara, klubfotelja, finih otomana, Tintoreta i Tiziana, i sve tako: kad se harči, nek se harči. Onda se zavale svak u svoj fotelj i dijele časti: ja pretsjednik, ti direktor, ti oberdirektor, onaj tamo blagajnik, svi — dakako — s masnim plaćama. I tako dodje da mjesto parobroda zvižde akcioneri... za svojim akcijama. Dok naprotiv mi: kakvi smo da smo, još nismo pljucnuli na očevo ime, kao on: Del Rovere, rodjeni Hrast. *Odlazi.*

DEL ROVERE *viče za njim:* Ali zato vi ne možete mene poslati na Panteleriju, dok ja mogu vas, kadgod hoću. I to vam ne fali!

BELAŠ *na vratima:* Dobar je strah, kome ga je Bog dal. Meni nije!... Tovare! *Ode.*

DEL ROVERE *kao da će na njega:* Držite me!... *Prijetećim glasom:* Taj stari medvjed!...

SKENDER: Nije li ta Pantelerija neki otok? Nešto kao Sibir?

DEL ROVERE: Tako nešto... Prokleti, stari medvjed!

SKENDER: Svakako interesantan tip, taj vaš kompanjon...

DEL ROVERE: Bivši...

SKENDER: I ne može se reći — bez ukusa. Dokaz najbolji — ona gospođica tamo. Što čekate, da me ne prikažete? *Prilazi bliže:* Skender, direktor »Novog Vremena«.

VICENCICA *ne dižući glave:* Milo mi je...

DEL ROVERE: Vicencice, gospodin bi želio čuti, kako je ono bilo kod Gibraltara.

VICENCICA: Vi ćete to najbolje znati. Već kao najbliži rod pokojnom kapetanu.

DEL ROVERE: Kakav rod! To što su nam majke bile sestre, puki je slučaj. O tome ja nisam nikada vodio računa. Ajde, gospodine, vi samo pitajte — a ti se ne divljači! Do vidjenja! *Ode.*

SERAFIN *prema vratima na koja je izašao Del Rovere:* Crni Jerudina!

SKENDER: Vidim: nije vam drag. Nije ni meni. Slučajno sam se namjerio na nj. U kavani. Na dnevnom redu katastrofa »Mezopotamije« i onaj mladi kapetan. Jedni ga hvale, drugi, naročito onaj Del Rovere, udaraju po njemu. Zamolim za objašnjenje, ponudi mi se Del Rovere: Ja ću vas, veli, odvesti u pravi informacioni biro... I doveo me amo k vama, gospodjice.

VICENCICA: Na krivu adresu, gospodine.

SKENDER *sniženim glasom, tronuto:* Slušajte, gospođice, nisam ja došao na Rijeku jedino u svrhu, da tu nešto napišem, već me je ovamo dovukla moja stara

ljubav k ovom gradu, našoj bolnoj ranici. I kćerku sam poveo sa sobom. Gdje ne dopire moje oko, doseći će njezino, samo da ponesemo kući što više uspomena na vas sve...

VICENCICA: Pa — što vam tu trebaju mrtvi?!

SKENDER: Trebaju mi i oni... Da mi kroz retke govore... Jest! Tako bi možda i kapetan Žižo štošta progovorio kroz onu romantičnu zgodu, koju bih želio da prikažem čitaocima »Novog Vremena«.

VICENCICA: Ali meni se čini, da se ona stvar njih nimalo ne tiče.

SKENDER: Javnost ima pravo da zna...

VICENCICA: A ja imam pravo, da me javnost ostavi na miru.

SKENDER: Mišljenje je u gradu podvojeno. Neki pokazuju svoju očitu nesklonost prema vama, dok drugi, na priliku Del Rovere, tvrdi, da ste imali sasvim opravdanih razloga, te ste s njime prekinuli. Del Rovere veli, da je pokojni kapetan bio čovjek najblaže rečeno... lakouman.

VICENCICA: Sad je on mrtav...

SKENDER: A mi ga rehabilitirajmo. Pomozite mi!

VICENCICA: Sve i kad bih htjela, ne bi mi dao posao. Izvinite! *Pokupi neke papire i zamakne u magazin. Skender učini kao da će otići.*

SERAFIN *za čitave naredne scene kupi i opet meće u ormare stvari, što ih je Del Rovere pobacao na pod.* Kapitan Žižo — lakomislen? A cijeli svijet zna, da je ono bio kavaljer prve klase.

SKENDER *stane:* Vi ste ga poznavali?

SERAFIN: Poznavao?! Pet sam godina jedrio s njime, i još bih, da nas nije Gibraltar zapleo, zapleli ga vrazi!

SKENDER *se trže:* Vi ste bili tamo? Pa to je izvrsno! Već gorim od želje, da mi iskažete, kako je bilo. Hoćete li? Iznajprije molim: kakav je ono bio čovjek?

SERAFIN: Kapitan Žižo? Mlad kao kaplja, lijep kao rožica, a mornar...

SKENDER: Direktor Del Rovere veli, da je bio ženskar.

SERAFIN: Ženskar? A ko nije na moru i u svijetu ženskar? Ja ne znam, kako je kod vas na kraju, ali poznajem principala, kome su žene pojele čitavu flotu. Sitna su usta ženska, ali kroz njih može da prodje i najveći brod sa svim jarbolima, randama i kontrarandama. Žena ima moć!

SKENDER: A znadu li vaše žene, što vi tamo radite?

SERAFIN: Kako koja! Moja na priliku nije pitala drugo, nego da joj ne činim krivo — pod ovim našim zvonom.

SKENDER: I vi joj, dakako, pod vašim zvonom niste činili krivo!... Sretni čovječe! Nego — kakav je dakle bio onaj kapetan?

SERAFIN: Rekao sam vam: mornar!

SKENDER: Razumijem...

SERAFIN: Ne razumijete i ne možete razumjeti. Vi ste, kako bi Englez rekao — sasvim običan Landlubber.

SKENDER: Što sam ja?

SERAFIN: Suhozemac. Nekakvi gospodin pismoznanac, koji zna sve i može sve, ali mu nikako neće u glavu, što znamenuje — mornar. Jedan moj pokojni stric govorio je, da je mornar čovjek, koji je prodao dušu — moru. I zato ne može bez njega. Što ga više psuje, više ga voli. Kao ženu!

SKENDER: Žena — žena — žena — uvijek su vam je puna usta.

SERAFIN: Što ćemo, šior, i njih je Bog dao! Mi smo jedamput imali na brodu jednoga kadeta, koji je nama mladićima govorio, da je žena izišla iz morske pjene. I hoćete li vjerovati, šior, da nam je od onda morska pjena bila svima puno draža?

SKENDER: Da, ali onaj kapetan?

SERAFIN: Kapitan Žižo? Vi mu niste poznavali djeda? To je bio pravi tić! Čuli ste za engleske magle! Katkada su tako guste, da biste ih mogli sjekirom cijepati. A on — Žižov djed: Pilota nema, nema ni svijetla, sve sivo i mutno, a on poteže u luku kao po konopcu. A kad su ga pitali: kako to, kapetane? on njima: pa — na rivi me je čekala moja miss Evelina, njezino oko bila je moja najbolja lanterna. Žena ima vražju moć!

SKENDER: I opet: budete li tako skakali od žene na strica, pa na lanternu, nećemo nikada na kraj s onim kapetanom.

SERAFIN: Oćemo! Oćemo! Jedrili smo dakle iz Crnoga Mora za Inglesku. Vjetar u krmu, jedra nose, kao da su u blagoslovljenom stanju, brod kao nevjestica, *Skender odaje znakove nestrpljivosti,* na suncu se blista, čist i drag, i sve se naginje na bok, kao djevojčica glavu, kad hoće da je poljubite — nikad ljepše! Nego mi pod Gibraltar — i najedanput — stop! More, koliko ga j' Bog dao, pretvorilo se u ulje, jedra se ovjesila, a brod... Znate li vi, što je to kurenat? Ta, kako biste vi rekli, struja, ponijela nas je onkraj tvrđave, pod sam kraj. Kad mi tamo, da vam je vidjeti čuda božjega! Što je god u zalivu mora, sve je načičkano ženskim glavicama, ali da vidite, kakvim, ti majčice moja mila! I sve onako, kako bih rekao, bez išta na sebi, kao od

pjene rodjene. I sve nam dovikuju: Cabaleros, caballeros!

SKENDER *malo razdragan:* Nereide... Sirene...

SERAFIN: Ne, šior, već Španjolke. Jeste li vi kada vidjeli koju Španjolku... onako — u moru? Niste? E, onda niste vidjeli ništa.

SKENDER: Ali čovječe Božji! Kad sam ja dolazio ovamo na more, mislio sam, da ću na svakom koraku slušati razgovore o samim ciklonima, tajfunima, monsunima i — kako se već ne zovu sve te vijorine, a kad tamo, vi meni svedj o ženama.

SERAFIN: Kakvi tajfuni? Ocean je kadikad, istina, zlodej, i kad na njemu voda pocrni kao katran, može se desiti, da vam se u prvi čas stisne po koja žilica, ali tek se izduši, mahom se sve zaboravi i vi ne mislite na drugo, nego kako će vas u Marsilji ili Anversi dočekati one rožice i — bougre de quà, couchon de là, dok im i vi onako milo hrvatski ne zapivate: oj hudobe moje, ma ste mi lipe!

SKENDER: A vaše familije? Vaša djeca? Kada pak mislite na njih?

SERAFIN *se mahom uozbilji:* Familija — to je kao i ona banderica na vrhu jarbola, i kad je brod sav pod vodom, ona je još gore kao i mornareva misao na ženu i djecu.

SKENDER: Ja vas ne razumijem...

SERAFIN: Da nas razumijete, bili biste vi nama spremili za starost kakvu malu penzijicu!... Nas je dakle onamo odvukao kurenat, a to će reći »destin« i koliko je bilo na brodu oči, sve se izbečile, da vide ono čudo od ljepote. Kapetan Žižo kroz durbin, a mi — već kako smo mogli. I brod...

SKENDER: Što — brod?

SERAFIN: I brod je gledao s ona dva oka na provi.

SKENDER: Slušajte prijatelju: Publika proguta mnoge stvari, što joj serviramo mi novinari, ali ovo...?

SERAFIN: A zna li ta vaša publika, što je brod? Zna li ona, da brod može biti dobar i zao, krotak i osvetljiv, poslušan i kao žena kapriciozan?

SKENDER *nestrpivo:* Nego de, vi meni već jednom kažite: kako se svršilo ono kod Gibraltara?

SERAFIN: Eto — svršilo se. Brod očaran, omamljen kao i mi svi, potegao naprijed, baš kao da će poljubiti one gracije, kad tamo — poljubilo njega morsko dno.

SKENDER: Nasukao se?

SERAFIN: Nasukao. Zbog toga je kapetan Žižo izgubio svoje kapetanstvo i... onu frajlicu unutri.

SKENDER: Zašto i nju?

SERAFIN: Ko će znati? *Malo tiše:* Ja mislim, da će biti od jeložije na one Španjolke.

SKENDER: A zatim?

SERAFIN: Zatim se mladi kapetan ukrcao kao konobar na tranzatlantik »Mezopotamiju« i svršio, kaošto ste čuli u trbuhu morskoga psa.

Kratka stanka.

SKENDER: Koga ona neman proždere, tome nema spasa?

FRANE *koji je dosada mirno pušio, nakašljavši se:* Kako kada, šior! Sve je do sreće. Kad je ono mene jednom progutao...

SKENDER *Serafinu:* Njega da je progutao?

SERAFIN *zažmiri:* E, kad on veli...!

FRANE: To je bilo s one strane Jamajke. Stvar u prvi mah neugodna, ali ja sam se ubrzo razabrao, trgnuo

iza pasa moj dugi, mornarski nož i — žik! — rasporio psu trbuh i izišao na dvor kao kroz ona vrata tamo.

SERAFIN: Vragometan delija ovaj naš Frane!

SKENDER: Nešto slično sam već čitao.

FRANE: A ja doživio.

SERAFIN: Naš je Frane mnogo putovao s Amerikancima...

SKENDER: E, to je nešto drugo! A mislite li vi, da se što slično moglo desiti i onom mladom kapetanu?

FRANE: Ja ne velim ništa. Samo znam, da na moru nije ništa nemoguće.

SKENDER: Interesantno! Vi ste dakle mnogo preživjeli?

SERAFIN: Neka vam malo priča onu o Aljasci...

FRANE *mahne rukom:* Bagatela!

SKENDER: Svejedno. Rad bih čuti tu bagatelu.

FRANE: Krcali smo u Katali kože, i ja se jednog dana spustim u čamac, da hvatam losose. Malo je sipilo, te ja otvorim kišobran i pričvrstim ga za pojas. Kad uto skoči vjetar s istoka, digne kišobran, kišobran mene i ponese me prema Japanu, tri milje od Jokohame.

SKENDER *ironički:* Ja vam to vjerujem, prijatelju, ali čitaoci će pitati: otkuda taj vraški kišobran, koji vas je ponio u Japan...

FRANE: Recite, da je kišobran bio... amerikanski!

SKENDER: Jeste li vi u životu imali više ovakovih zgoda?

FRANE: Na vagune, šior!

SKENDER: Izvrsno! A sad ako vam je s voljom, možete sa mnom: vi ćete pripovijedati, a ja bilježiti — sve dakako — uz honorar... uz plaću...

FRANE *ustajući:* Na službu, šior!

Ulazi Mićelin i Olga.

SKENDER: Evo, moje kćerke! Olgice, ovo su naši stari mornari — ovaj ovdje *- pokazuje na Frana -* neiscrpiv rudnik svih mogućih i nemogućih dogodjaja, kao stvorenih za naše »Novo Vrijeme«. Prava Kalifornija! A ko je taj gospodin s tobom?

MIĆELIN *nakloni se smeteno:* Mićelin Marčić — brat — to jest — da brat one moje sestre tamo. *Pokazuje na Vicencicu, koja se uto vratila na svoje mjesto.*

OLGA: Zamisli: izumio je nekakvu električnu zvijezdu protiv reumatizma. Ti, tatice, treba da ga lansiraš.

MIĆELIN: Da mogu dobiti — pa — patent...

OLGA: A onda milijune. Mi smo se naime zaručili...

MIĆELIN: Da — mi smo — se...

SKENDER: Ali Olgice, ne čini li ti se to malo prebrzo? Tek smo sinoć stigli. *Napola očajno:* Ja uzeo nju, da mi po Rijeci kupi folklor, a ona...

OLGA: Pa našla sam ja svoj folklor.. *Uhvati ispod ruke Mićelina.*

SKENDER: O tempora! Ovo se nadje, vjeri, oženi i rastavi i sve to u manje vremena, nego što sam ga ja trebao da svojoj odabranici kažem: »Na te misli, kad — se svrši dan...« A onda evo: novi Edison!

OLGA: Tatice, ti nemaš pojma, kakvu čudotvornu moć ima ona njegova zvijezda! Na kupanju — mi smo se naime upoznali na kupanju...

SKENDER: Pa to se razumije!

OLGA: Već me je dva dana trzalo ovdje u ramenu. Čim me se malo dotakao onom zvijezdom — ode sve!

SKENDER: O sancta inocentia!

SERAFIN *oponašajući ga:* O Kirje lejšon!

SKENDER *Vicencici:* A što vi na ovo, gospodjice?

VICENCICA *smiješi se, u prvi mah ne zna što bi:* Pa — ako je vama pravo i ako držite, da je to za njihovu sreću... Nego — kako će oni? Moj brat, osim svog izumilačkog dara, nema ama baš ništa.

OLGA: Ne brinite se! Ima tata novaca. *Prilazi Vicencici i rukuje se s njome.*

SKENDER: Tako je! Pa da nisu ova naša djeca najbolji dar Božji? Gospodjice... *Učini, kao da će se s njome oprostiti.*

VICENCICA *potiše Skenderu:* Gospodine, moliću lijepo: ne pišite o onoj stvari...

SKENDER: Biće po vašoj želji. Uostalom naši su interesi odsada identični. Budući rod!... A štampa nikad ne udara na svoje najbliže. *Nasmije se.* Da, a sada — do vidjenja! *Franu:* Dodjite i vi. Hoću da vas čujem, pa da vidimo. *Odu svi osim Vicencice i Serafina.*

SERAFIN: Čini se, da je naš Frane iz Lovrana dobio svoj turnus.

VICENCICA *zamišljena:* Vjerujete li vi, barba, u one njegove priče? U onog morskog psa...

SERAFIN *trže se:* I to ste čuli?

VICENCICA: Rekla sam vam već prije: u magazinu se sve čuje. Što velite na ono?

SERAFIN: More je tako neizmjerno i čudnovato, da ne znaš nikad, što da vjeruješ, što ne. Najposlije i u Svetom Pismu stoji, da je nekakva riba progutala nekog Proroka i... Opet velim: na moru je sve moguće.

VICENCICA: A što ovo mene upliću u onu nesreću. Istina je: možda sam bila onda s njim malo pretvrda, ali ja nisam kriva...

SERAFIN: Vi — kriva? Zašto? Ako je kome suđeno da pogine, poginut će, ako ne — neće — to mi mornari znamo najbolje. Sve je destin! *Ulazi Del Rovere. Serafin zamakne u magazin.*

DEL ROVERE: Je li tu unutri onaj moj ex kompanjon?

VICENCICA: Nije.

DEL ROVERE: Nek ide smjesta na preturu, da se ona sramotna firma »Belaš i drug« briše.

VICENCICA: Kazaću mu.

DEL ROVERE: I sad će moći u dlane da puše. *Stanka.* A ti? Kad misliš iz te spelunke? Što čekaš?

VICENCICA: Ništa.

DEL ROVERE: Kako si luda!

VICENCICA: Ni pametnijima nije bolje.

DEL ROVERE: Jest — i još kako! Evo mene! Vidio ja, da ću se, ostanem li s onim kadaverom — usmrđeti, pa mahom potegnuo provom drugamo. I ja ću sjutra biti šef transoceanskog društva, o kome će se govoriti.

VICENCICA *hladno:* Bilo sretno!

DEL ROVERE: I drugo ništa da mi kažeš ni na moje jučerašnje ni na moje prekjučerašnje?

VICENCICA *nešto bilježi i ne odgovara.*

DEL ROVERE: Ne odgovaraš! Zar zaista ne vidiš, kako si luda? Svoj mladi život da držiš privezanim ne uz jednu već uz dvije lješine: onoga staroga slinavca i onoga mrtvoga, što ti je onako lijepo osvijetlao obraz?

VICENCICA: Osvijetlao ga sebi i platio za to. A vas molim, da već jednom prestanete...

DEL ROVERE: Sve nas je obrukao.

VICENCICA: Zašto ne puštate mrtve u miru?

DEL ROVERE: Jer taj mrtvi ne da tebi pokoja. Iako si ga odrinula od sebe, on te još drži — sve onako osalamuren. Da je živ — jedan moj mig, i sunce ga više ne bi viđelo. Imam ja crno na bijelo, kako je ono u interaliirane dane šurovao s onima preko mosta.

VICENCICA: A vi četiri godine prije toga sa sokolima...

DEL ROVERE: Vidiš: ta sama riječ mogla bi i tebe da odvede na kakav morski greben. Pazi dakle, i kako sam ti već rekao: ne budi luda! Ozri se uokolo, pa da vidiš, kako je na ovom bijelom svijetu svak sebi najprvi i kako velike ribe jedu male, i kako je svaka mala riba luda...

VICENCICA: ...ako se ne da uhvatiti u vašu mrežu. Što hoćete od mene?

DEL ROVERE: Da budeš pametnija, da se izvučeš iz te konobe i da dođeš u moju direkciju. Mjesto da tebi drugi diktiraju, diktiraćeš ti njima, pa — i meni.

VICENCICA: Hm!

DEL ROVERE: Što?

VICENCICA: Razumijem.

DEL ROVERE: Napokon... Juče i prekojuče nisi uopće htjela da me slušaš, a dugo nisi se uopće ni osvrtala. No, sad je sve u redu.

VICENCICA: Što je u redu?

DEL ROVERE: Pa — to...

VICENCICA: Prije u onu vašu Pantelleriju!

DEL ROVERE: Luda si — arciluda... *Bane sav zadahtan Bare.*

BARE *sav usopljen ne može u prvi mah do riječi.*

DEL ROVERE *ljut, što ga je prekinuo:* No — koji ti je vrag!

BARE: Svuda te tražim... Na općinu — smjesta!

DEL ROVERE: Što je?

BARE: Došlo pismo...

DEL ROVERE: Ne ceri zube! Govori!

BARE: Došlo pismo... iz Amerike... od one neke gospodje...

DEL ROVERE: Pa što se mene tiče ona neka gospođa?

BARE: Piše da dolazi amo, i kad ne može da se oduži svome spasiocu, pokojnome Žižu, hoće da pomogne njegovu svojtu, nas — čuješ li? Milijun dolara — milijun!

DEL ROVERE: Ovaj je čovjek poludio! Ajde, Bare, ne petljaj!

BARE: Na ove moje oči vidio sam pismo. Pa tu ti je telefon. Zovi i vidjećeš! Neki se od roda već prijavljuju. Belaš trči od jednoga do drugoga. Sve hoće da mobilizira. I one od devetog koljena. Samo da mi, prvi od roda, dobijemo što manje.

DEL ROVERE: Tako! Pravo mi budi! Umjesto da ona guba gnjije na dnu kakvih Piomba, ja se ovuda s njime natežem. Neka! Vidjeće on ko ovdje naviješta blagdane! *Ode.*

BARE *za njim:* Milijun dolara!

SERAFIN *izvlačeči se iz magazina:* Milijun vas vrazi nosilo! Bože, kako li je ovo na svijetu; ne će vrag nego li na veli kup! Malo prije sve zlo na pokojnika, a sada: oni su prvi rod. Lijepi rod! A nas dvoje, frajle Vicencica, koji smo mu može se reći najbliži bili...

VICENCICA: Pa valjda ne ćemo tražiti nagrade za to! Vi još nekako, ali ja...

BELAŠ *ulazi naglo:* Jesi li čula? Amerikanka nosi debele pare. Na općini sam prijavio tebe i brata.

VICENCICA: Zašto ste to uradili?

BELAŠ: Jer ste oboje u pravu. Ti se puntaš — znam od prilike i zašto. Čisto djetinjski skrupuli. *Stanka.* Uostalom ja sam već pri kraju i — baš je dobro, te sam se sjetio. Sad se posvuda provode redukcije...

SERAFIN: Opet nešto za siromaha...

BELAŠ *Serafinu:* Baš o tebi je govor. Ti mi više ne možeš ništa da poslužiš.

SERAFIN *rezignirano:* A tako hvala Bogu!

BELAŠ *Vicencici:* Ti si mi pak odviše signorina, da bi pored kancelarijskog posla mogla vršiti još druge, grublje stvari.

VICENCICA: Znači...?

BELAŠ: Vidiš i sama. Međutim pazi na inventar. Sinoć sam našao na tlu jedno pero, koje bi još moglo da posluži.

VICENCICA: Škripilo je.

BELAŠ: Znak, da može još podnijeti. *Ode.*

Dan zamire.

SERAFIN: Iskrcao me kao vreću i nikome ništa. *Pokunji se.*

VICENCICA *samilosno:* Barba Serafin!

SERAFIN *podigne glavu.*

VICENCICA: Ajde, ne budite tužni! Ja ću opet do župnika i moliću ga... A sad izvadimo onu knjižicu, pa da malo probamo.

SERAFIN *kao da je malo oživio:* Možda bi bolje bilo, da me prije naučite nešto one... delikatnosti, kako ću s ovim svojim rukama oko oltara...

VICENCICA: To ćemo poslije.

SERAFIN: Hvala vam, frajle Vicencica!

VICENCICA: Da čujemo dakle! Introibo ad altare Dei...

SERAFIN: Ad Deum kvi — kva... *Zaplete se i zape. Muči se svakojako, no ne može naprijed.*

VICENCICA *isprva kao da se zagledala nekamo daleko, potom proizusti sjetno:* Barba Serafin!... Vi ćete se možda smijati, što vas pitam: jesu li u morskoga psa zubi jako oštri?

SERAFIN *blaženo, kao da se dotakla jedne njegove drage žice:* Neću vam se smijati... Kako da vam se smijem! Ja vidim — jest — frajle Vicencica — vi još mislite na njega. Pa kapetan Žižo i bio je dobar kao kruh. E, da je on danas živ! Koliko puta je on meni rekao: Ne bojte se, barba Serafin! Dok bude mene, uvijek će se nešto i za vas naći. A kako je ono vas spominjao, milo i srdačno!... *I on se zagledao nekamo daleko i kao da se vraćaju stara sjećanja:* S nama je na brodu bio jedan Dalmatinac. Imao je »armoniku« — a puhao je u nju kao svi anđeli nebeski. Pa vi znate, frajle, da nema muzike do — armonike! Jedne večeri — mi na sidru pred Carigradom, svi na kuverti. I kad je bila neka ura, došao k nama i kapetan Žižo, i naš Dalmatinac njemu na čast onu našu: V i c e n c i c e m o j à... Dalmatinac navija, a mi pjevamo. I kapetan s nama... Gdje se vidjelo, da kapetan pjeva s mornarima! A bilo nas je lipo čuti: *Pjeva pod glas:*

Vicencice mojà,
Kade mi ti ležiš,
Tam gore na gorè —
Ne morem do tebè...

VICENCICA *dirnuta prebire stranice male knjižice. A onda glasom prelomljenim:* Idimo naprijed, barba Serafin, idimo naprijed! — Orate fratres!

SERAFIN *nakašlja se, gleda uvis kao da traži riječi:* Orate fratres! — Jest — orate! *Sa sve većom mukom:* Šu — šušipijat — šišijat — dom — ominuš sakri — sakre — sakra — bojt — ne grè — ne grè i ne grè!...

Z A V J E S A.

II. ČIN

Vicencica mete. Belaš za stolom nešto računa. Ulazi mornar mršav i sasvim oronuo.

MORNAR: Ima li što od onog — kako se ono kaže — mog turnusa?

VICENCICA: Još ništa.

MORNAR: Kako ništa! Tri mjeseca dohodim amo i — ništa?

VICENCICA: Pa ima ih stotina i pedeset pred vama. Malo strpljenja!

MORNAR: Strpljenje! Lijepa besjeda, da je samo malo obložena palentom! *Kratka šutnja:* Nego, frajle, možda će na onom velikom parobrodu, što danas dolazi iz Amerike, biti kakvo mjesto prazno?

BELAŠ: Parobrod će jedva pristati i otići, da se više ne vrati. A da mu treba koja mornarska ruka, već znaš, koliko ih ima upisanih prije tebe. Sad si čuo, i ne zanovijetaj!

MORNAR *odlazeći:* Ne zanovijetam ja, nego glad, koji je u meni i oko mene. *Ode.*

BELAŠ: Šta je ovaj svijet zatucan! Iz svakog kamena u luci, iz svake kapi mora ruga im se smrt — i oni je ne vide, već sve čekaju neki svoj turnus.

VICENCICA: I tu nema pomoći?

BELAŠ: Ni za grad ni za luku, a ni za mene. I ja sam potpuno na suhu, s kopitima uvis — i ni đavô me više ne pridigne. Malo prije sam čuo, da će mi i ovo oduzeti. Kažem ti, da se znaš ravnati... I da ne budeš luda, da ne odbijaš dolare, koji će sami da ti kapnu u ruku. A propos! Amerikanka nije više daleko, a i rod će doskora biti tu. Tako smo naime udesili ja i onaj novinar. Hrast je htio, da sastanak bude u njegovoj »direkciji«, ali mu je novinar prekrižio račune i nagovorio baštinike, da dođu ovamo, na neutralno tlo. Hrast je već bio udesio, kako će on sâm pred Amerikanku, ali sam ga ja tu presjekao: ili će svi od roda pred parobrod ili niko.

VICENCICA: Molila sam vas, da mi dopustite ostati kod kuće, dok se ta komedija svrši.

BELAŠ: Tu je riječ o dolarima, a ne o komediji. I da nisi došla, ne bi koristilo: zastupao bi te onaj Skender. Veli: otac bolestan, ona sama neopskrbljena, od tuđe milosti ne će da živi i još da pređe preko onoga, na što ima pravo!

VICENCICA: Ali kakvo pravo, molim vas!

BELAŠ: Vidjećeš, kad ti pred nosom zašušte dolari. A sad idem da onom huncutu pripazim na prste. Nek đavô zna, što bi on u posljednji čas mogao da splete. *Ide do vrata i opet se vrati:* A i ti pripazi: ima među tvojom svojtom svakakvih — da mi ne bi ko što odnio.

VICENCICA: Što će da vam odnese?

BELAŠ: Šta ja znam. *Ode.*

VICENCICA *uzdahne i osta neko vrijeme gledajući zamišljeno preda se.*

SERAFIN *ulazi sav pokunjen.*

VICENCICA *se trže i ugledavši Serafina ponešto se razvedri:* Kako se to držite, barba Serafin?

SERAFIN: Nemam sreće ni u crkvi!

VICENCICA: Što se dogodilo? Danas ste imali prvi put da otpjevate misu. Kako je išlo?

SERAFIN: Rđavo, sinko!

VICENCICA: Ta nije valjda... Što je kazao župnik?

SERAFIN: Kazao je... No što hasni govoriti! Kazao je: Gospodin Bog umije sve jezike, ali ono, što je danas govorio pred oltarom Serafin, ne bi razumio ni on i nijedan njegov svetac. To je rekao pred svima u sakristiji.

VICENCICA: Pa juče ste dobro znali!

SERAFIN: E, ali sam tamo sve pomiješao. Kod prvog odgovora zapleo mi se jezik i nikako vanka iz onog blaženog »ad Deum kvi—kve—kva—kvi«... Bilo mi je kao da se utapljam: nikako da se uhvatim ni za jednu pravu riječ.

VICENCICA: I tako...

SERAFIN: Otišla po vragu i zvonarija. Ih — da se još jednom rodim!

VICENCICA: Što biste onda?

SERAFIN: Što bih? *Stane, razmisli trenutak:* A što drugo nego li opet u mornare! Pa ne bi to ni rđavo bilo, kad bi nas pod starost, kao ono pilote i pandure, zaboli u bilo kakvu kategoriju! Kako je to žalosno, frajle Vicencica, da čovjek, koji se kao ja topio pedeset pet godina po svim morima, osam puta obišao Horn, pomogao razbiti jedanaest brodova, pa da ne može da dođe ni u kakvu kategoriju!

SKENDER *Vicencici:* Parobrod je već na Velim Vratima... Ja ću sam pred Amerikanku. Tako ću putem ovamo moći, da koju natuknem i vama u prilog — vi me razumijete...

VICENCICA: Voljela bih da ne razumijem...

SKENDER: Nemojte se skanjivati. Vi ste pokojnome više nego li rod. Voljeli ste se...

VICENCICA: I raskrstili, možda i mojom krivnjom... I za to da mi ona gospođa dade novaca! Ne, gospodine, to bi i njemu samome na drugom svijetu krivo bilo. Vi ga niste poznavali, ali ja vam mogu reći, da je u stvarima novca bio vanredno strog. To ću ja pred svakim da posvjedočim, iako... mi je učinio krivo.

SERAFIN: Kakvo krivo, frajle Vicencica. Nema tu ni pravo ni krivo i Bog će sâm znati, kako je bilo. Pitate li moju ženu, ona će vam reći, da nas je ono pod Gibraltarom neko zlo oko opčinilo. A ko može reći da nije? Možda se nama činilo, da vidimo one Španjolke, gdje se kupaju, a u istini je pak ono mogla biti samo nekakva prikaza. Kad smo jednom bili s brodom pod Izlandom, najednom smo ugledali u zraku nekakav prevrnuti brod i naš škrivan, kazao nam je, da je ono nekakva m o r l a — m o r n a — m o r —

SKENDER: Fata morgana.

SERAFIN: Tako nekako. Na moru je sve moguće.

VICENCICA: Vidite li, kako ga brani? Zato, ako već mislite onoj gospođi nešto da kažete, recite joj jednu lijepu riječ za našeg barbu Serafina.

Ulaze Olga i Mićelin.

OLGA *s narančom u ruci:* Tata, parobrod je blizu...

SKENDER: Treba da se žurim.

OLGA: Slušaj, tata. Mićelin i ja došli smo na sjajnu misao.

MIĆELIN: Zapravo — ti si došla.

OLGA: Jest, ja sam došla...

SKENDER *nestrpivo:* Da čujemo tu sjajnu misao.

OLGA: Kad budeš s onom gospođom na samu, pitaj je diskretno, da li joj je u moru bilo jako studeno, nije li možda uhvatila kakvu malu...

SKENDER: Reumu — razumijem.

OLGA: Da, — i ako jeste, ti da znaš za neku čudotvornu električnu zvijezdu...

SKENDER: I to razumijem, ali pusti me, da idem. Gospođice, do viđenja i... kako sam vam ono rekao. Ajdmo!

OLGA *grizući naranču i odlazeći:* Zamisli, da nam Amerikanka lancira onu zvijezdu! Koliki milijuni! Koliki milijuni! *Skender, Olga i Mićelin odu.*

SERAFIN: Vi, dakle, ne vjerujete u one Mo — Mogrene?

VICENCICA: U Fate Morgane vjerujem, ali ne u one, što viču: Cabaleros! Cabaleros! Međutim, sad je svejedno: Bog je sve oprostio, a ja ću napokon doznati, kako je bilo! Ako ona gospođa posvjedoči, da ga je vidjela umrijeti, onda je sve svršeno i neće trebati više da mislim... Samo ne znam, kako će biti, kad ne budem više... mislila i... *prekine se, kao da je suza u grlu davi.*

SERAFIN: ...i nadala se. To je, frajle Vicencica, ona prava besjeda. Vi ga još čekate, i biće vam žao, kad vam kažu, da nema više ufanja.. *Glasovi.* Svojta!

VICENCICA: Držite se, kao da ste još u službi.

Ulazi Kostanca i Lisandro.

KOSTANCA: A vidi — naše Vicencice!

VICENCICA: Dobar dan, gospa Kostanca! Dobar dan, gospodin Lisandro!

KOSTANCA: Bog daj, dušo! A što je ta — »furtiva lagrima« — ta suzica pod okom?

VICENCICA *kroz suzu:* Ništa, gospa Kostanca... Nekako mi je — ni sama ne znam — nekako kao da se spremamo na neki tužan sprovod...

KOSTANCA: E, naš nebogi Žižo! Koliko sam ga se nanosila, dok je još malen ostao bez oca i matere!

I poslije, kad bi se vratio s puta, dohodio je k nama, kao doma. Ali je i bio drag i srdačan. Vidim ja, da nije ni tebi još izišao iz srca... I ako se razvrglo, što je među vama bilo — ljubav je ostala. Reci, da nije?

VICENCICA: Ne ću ništa da kažem, iako se meni samoj katkada čini... Da — ali onda mi najedanput stanu pred očima one žene, kako ih gleda i...

KOSTANCA: Conosso mi sti dolori! Eno ti one rožice tamo. *Pokazuje na Lisandra, koji čita nekakvu staru objavu na zidu:* Rekla bi: svetac, a nije ni godina, da sam mu u džepu našla pram kose, blondirane — zamisli! — da — i ja njega odmah na raport! A on kao janje preda me na koljena, sklopio ruke i: — Kostanca mia — nikada više! Nikada više! I šta ću? Oprostila sam — a tako si morala i ti.

VICENCICA: Jest, ali je iza svega onoga došao k meni s takvim smiješkom, kao da se uopće nije ništa dogodilo.

KOSTANCA: A najzad — to se i dogodilo? Nekoliko se mladih žena kupalo, on ih je gledao i...

VICENCICA: Bile su gole...

KOSTANCA: Gole? Pa takve ćemo jednog dana i mi gore-dolje po Korzu bez košulje i bez svega, ako ova mizerija još koliko potraje i ako nam dolari ne pomognu... Ah, ti dolari! Meni još ne idu u glavu.

LISANDRO: Glavno je, da ti dođu u džep.

KOSTANCA: Bože, kako je sve to došlo! Čudo! Mirakul! Pa to je jedino, što može da pomogne gradu, kome su već sve uzeli. Tu se već ne pita, hoće li naša luka iskrsnuti ili neće, već: koji su brojevi izašli? Što veli sanovnik? Što vračar Bodul? — i sve tako. A dotle se prodaje staro zlato, srebro, galanterije i sve lijepe i vrijedne stvari.

VICENCICA *zamišljena:* Jedino, što sam od njega tražila, bilo je: da mu ja budem s v e.

KOSTANCA *još u misli na dolare:* Kome? A da! E, dušo mia, to bismo sve htjele... Nego što ćemo? Čovjek je kao vrijeme: lijepo ili ružno, treba da ga uzmeš, kakvo jest. Così va il mondo...

Ulaze užurbano Urban i Sipa.

VICENCICA *zamišljena:* Ja ne bih mogla...

LISANDRO: A gdje su drugi?

URBAN: Tu su — blizu. Svi bulje onamo pod Brseč. Ki kolos!

KOSTANCA: Ranice moja! Pogledajte mi ruku, kako mi po njoj srsi lete.

SIPA: A kako će biti našoj luci, kad je probudi ona strahovita sirena!

URBAN: Sirena? Da ih tisuću zatuli, ne bi je probudilo! M o r t u s e s t e t n o n p l u s b u l i g a r i b u s!

SERAFIN: Mrtvi se ne bude!

LISANDRO *ozire se:* Tiše, tiše!

SIPA: I jest tako: dok gledam ona dva tri vaporića i čamca, što kroz luku gmižu, mislim, da su crvi, što je mrtvu pomalo glođu.

URBAN: A negda? Sve jarbol do jarbola, penun do penuna, pulena do pulene — sve sama jedna gloria!

SERAFIN: A u našem starom gradu — sve mornar do mornara, a mi kao djeca: ala, nek se piva: Bog poživi Jelačića bana i njegovu gospoju Sofiju. Sve jedan trijatar! Tu se ni nego pivalo i tancalo: mi na moru polku, a vi na kraju valcer. *Pjevucka:*

Lipa mladost moja,
Svaki dan na manje...

KOSTANCA: I kad se govorilo: ne hodi z Rike vanka, kade ti niš ne manjka. Ja ne znam — ali kad me uhvati ova melankonija — najvoljela bih zaplakati...

SIPA: Sreća te su blizu dolari, da nas malo utješe...

KOSTANCA *plačljivo:* A hoće li ih biti, kako se govori: milijun? To bi bilo — tisuću puta tisuću. Creature mie! Ah taj vapor! Ma ca ceka!

Ulaze Rujero i Dorina.

RUJERO *pjevajući:* Ca se j' to zgodilo,
V Rike bilem grade...

DORINA: Ma dimi — dimi!... pravi vulkan!... Kako vam je pri duši, teta Kostanca?

KOSTANCA: Bože moj! Žao mi je onoga nebogoga Žiža. Mlad, lijep...

DORINA *Vicencici:* Ti ne znaš, kako vas je bilo lijepo vidjeti, kad ste ono zajedno išli ispod ruke po jardinu.

VICENCICA: Ali gospa Dorina!

DORINA *pomiluje je po licu:* No, teta Kostanca — što mislite vi s onim dolarima?

KOSTANCA: Najprije ću zapaliti Sv. Vidu svijeću, da mu zahvalim, što nas nije zaboravio...

DORINA: A ja ću najprije švelji i modisti, da sa sebe zbacim ovaj muzej *pokazuje ruho na sebi:* i da se odjenem, kako Bog zapovijeda.

URBAN: Ja ne pitam drugo, nego da mi se je već jedanput opet dobro najesti. Onako kao negda.

SIPA: Kad je svaki fijumanski trbuh bio po jedan sarkofag pilića i fazana.

LISANDRO: Che tempi!

SIPA: Che risoti!

URBAN: Kamo si se okrenuo, kapali fiorini i cekini. Svi su nas htjeli, a mi uvijek samo hvatali divlje, a puštali pitomo.

RUJERO: Kad su nam u Zagrebu govorili, da smo »krpica« — mi smo se smijali, i nismo mislili, da će nam rug tako brzo pasti na nos i da ćemo postati krpa na zakrpi.

LISANDRO *ogleda se plašljivo:* Tiše!

URBAN: Ko dobro jede, zlo ne misli. Tako ni mi, dok smo bili puni svakojakih delikatesa...

SIPA: One famozne večerice na Kantridi!

LISANDRO: Ona domaća kapljica! Ono veselje! Onaj m o r b i n — kuda je sve to otišlo!

DORINA: A one opere, čim biste se nabumbali bakarske vodice! Che Tamagni! Che Tita Ruffi! Che Carusi!

URBAN: E — opere — opere — puste sirene! I ćaće su nam mamile i matere, a evo i nas. Slušali smo ih kao glas neke obećane zemlje, pune samih gracija i delicija: Lucia, Trovator, Rigoletto, i tako je išlo dok nije Sparafucile strpao i nas u vreću, iz koje ne možemo vanka.

DORINA: A strpao nas sve onako pivajući: Bella figlia dell' amore...

KOSTANCA: Pa vjeruj kancunetama!

SIPA *zaokupljen svojim sjećanjem:* Oni klasični rižoti.

LISANDRO: Oni historički brodeti!

SIPA: One oštrige!

RUJERO *koji je za čas izišao vraćajući se:* Već je prošao Lovran.

KOSTANCA *uzbuđeno:* Kako mi srce tuče!

Ulaze Bare i Del Rovere.

DEL ROVERE: Što? Zar vas još nije đavô odnio onamo, kamo vas zovu?

URBAN: Malo više pristojnosti — s'il vous plaît, monsieur!

RUJERO: Ko nas zove?

DEL ROVERE: Zar vam nisu rekli?

KOSTANCA: Ma reci: što da nam kažu?

BARE: Što da vam kažu? Pola grada hoće, da je s našim Žižom u rodu.

URBAN: To su pripovijesti!

DEL ROVERE: Za vas, ali ne za kontrolni ured. Ko iziđe pred Amerikanku, a da se prije ne le-gi-ti-mi-ra kao autentični Žižov rođak — noćas će otputovati ravno u Pantelleriju. Vlasti ne će skandala!

KOSTANCA: Meni ne treba legitimacije. Cijeli grad zna, da mu ja nisam samo rod, već da sam ga i ljubila i branila i onda, kad si ti bacao na njega najgrđe blato.

DEL ROVERE: Ja?

SVI: Ti — ti...

SERAFIN: Vi — vi...

DEL ROVERE: Što ima ovaj tu da govori? Marš napolje! *Jurne Serafina kroz vrata, Baru:* Ovo bi oni iznijeli i pred Amerikanku. Gle, kako sam ono dobro smislio... Ali što čekaju oni tamo? *Pridje k prozoru i odmah se vrati.*

Ulaze Fonzić, Rude i Mihić.

FONZIĆ *živo:* Već je sasvim blizu. Ide majestetično, kao da zna, da nosi dolare.

KOSTANCA *krajnje uzbuđena:* Oprostite, ali ja ne mogu da stojim na jednom mjestu. *Pristupi Vicencici i nešto joj govori.*

DEL ROVERE: Čuj, Rude, po kojoj si u Boga krvi ti nama rod?

RUDE: Ako ti nije krivo — po mojoj pokojnoj ženi.

DEL ROVERE: Koju si onako lijepo odbacio.

RUDE: Moji posli!

DEL ROVERE: Ja ću ti pokazati, da su i moji. *Tiho Baru:* Idi, Bare, po Keka! Nek se požuri! Još malo, pa bi moglo biti prekasno! *Bare ode. Ulaze dva, tri čovjeka.* Što tražite pak vi ovdje?

JEDAN ČOVJEK: Što i vi!

DRUGI: Još će ih doći — cijeli bataljun!

DEL ROVERE: To ćemo tek da vidimo! Prokleti Belaš! Sve je ovo njegovo maslo!

RUJERO: Sve mi se čini, da će biti više glava neg dolara. Koji je pak ovo đavo? *Ulazi Mimica.*

DORINA: Mimica!

MIMICA *pjevajući:* Mi chiamano Mimì...

URBAN: I njoj su udarile opere u glavu.

DEL ROVERE: Ma što je ne bacite van!

MIMICA *spusti se na stolicu:* Hic manebimus optime — rekal je moj prijatelj D'Annunzio, kad je došal na Riku...

DEL ROVERE: Ma što ovo bambulà!

MIMICA: Danas će se tu dolari delit — oće ale neće?

KOSTANCA: Hoće, Mimica, hoće — ali...

MIMICA: Benissimo!

DEL ROVERE: Kakva posla imaš ti ovdje?

MIMICA *još se bolje namjesti na stolici:* Nà — ovakovega!

DEL ROVERE *diže šaku:* Držite me!

MIMICA: Držite ga! *Svi se smiju.*

DEL ROVERE: Van! — jesi l' čula? Van!

MIMICA: Van! Ovo mu je ostalo od vremena, kad je još bil sokol i pival: Van s njimi, ne ćemo ih već!

DEL ROVERE: Čuj, ludo, vidiš li ove dvije ruke?

MIMICA: Calma, Rovere. Naranči nisi delal, ni kad si se zval — Hrast.

DEL ROVERE: Ali što čekamo? Gdje je onaj Bare? Što radi? *Sirena zatuli. Velika uzbuđenost.*

KOSTANCA: Ali za pet rana Božjih, Mimice, što će ona gospođa, kad te čuje?

MIMICA: Ča će Amerikanka? Ostat će paf kad čuje - *s patosom:* da sam ja na Kantridi pila more, va kem se je kupal — D'Annunzio...

Svi se smiju.

LISANDRO: Kako je u današnje dane lijepo biti lud!

Ulaze Bare i Keko. Keko mlađi čovjek s ogromnom, kovrčastom, crnom kosom.

MIMICA *pružajući obje ruke prema Keku:* Ernani, involami!

KEKO: Svi na kontrolu, da se legitimirate!

LISANDRO: Ali cijeli grad zna, da smo moja žena i ja...

KEKO: Basta! Ili ćete slušati ili...

MIMICA: Bravo Keko! *isprsi se:* Quis contra nos!

KEKO: ... ili ću vas jednoga po jednoga sve pohitat vanka!

Osim Bara, Del Rovere i Vicencice odlaze svi kao u povorci protestujući: — Sve je to on spleo. — Prokleti Hrastina! — Čekaj vraže, prevarićeš se! — Ne da se Amerika vući za nos! — Beštija jedna!

MIMICA *se čitavo vrijeme suludo smije. Ona je u povorci posljednja:* O che bella festa! O che bella festa! *Svi se izgube.*

DEL ROVERE *smijući se Baru:* Lijepo sam to udesio. Oni će ih tamo na kontroli držati, dok nama dvjema Amerikanka ne izbroji pare. Uostalom, ja imam ovđe za tebe i za mene potvrdu, da smo mu zaista najbliži rod. Evo je! *Pokazuje mu list papira.*

BARE: Što ćeš pak s onim žurnalistom?

DEL ROVERE: I za njega sam se pobrinuo. Čim je dovede ovamo, dobiće poziv, da se i on legitimira.

Treba reći, da su mi oni u Palazzu veoma na ruku, to više, što mi nije bilo teško dokazati, da se tu radi o interesima »della Nazione«. Vide oni, da ne bi pametno bilo, da tolik novac dospije u ruke individua, koji ispod vode neprestano ruju protiv države.

BARE: Doista svi su oni nekakvi subverzivni elementi.

DEL ROVERE: A ko zna, da se iza leđa one Amerikanke ne kriju stari spletkaši, internacionalni lovci u mutnome?... Nego što radi ona Madama? I to mi zovu amerikanskom brzinom! *Pridje k telefonu:* Jesi li ti, Riko? Što? Otišao? Dobro — ovdje Del Rovere. Recite mi vi: Je li se ona gospođa već iskrcala?... Ta valjda znate, ona Amerikanka. Parobrod je već davno pristao. — Kako? Na brodu da nije bilo ni jedne žene? *Baru:* Ova luda, neki lučki pilot, veli, da su se iskrcala tek tri, četiri muškarca.

BARE: Biće da je ona još na brodu. Znaš kakve su žene! Pa još Amerikanke! Dok se namažu, nacifraju...

SKENDER *bane unutra sav uzbuđen:* Gospodo, čudo Božje!

BARE i DEL ROVERE: Što je?

SKENDER: Ni u Lurdu se ovakove stvari ne zbivaju...

DEL ROVERE: Ali do vraga! Šta je? Govorite!

SKENDER: Ni u Lurdu! More! Treba doći na more, da čovjek vidi i — poludi.

DEL ROVERE: Što bulaznite? Gdje je baba — ona...

SKENDER: More! Sad vjerujem i ja, da je to neki Deus ex machina par exellence!

DEL ROVERE: Kakva vražja makina? Govorite!

SKENDER *pokazuje Žiža, koji ulazi sa Serafinom:* Eno...

DEL ROVERE i BARE *zaprepašćeno i razočarano:* Žižo!...

U isti mah razlete se po podu nekakvi omoti, što ih je upravo tada Vicencica nosila iz magazina. Trenutak osta kao skamenjena, blijeda, drhtava, smućena, kao da ne vjeruje svojim očima. Prilazi joj Serafin.

SERAFIN: Frajle Vicencica... *To ponovi nekoliko puta, kao da mu se zapleo jezik, pa ne može drugo da izgovori.*

SKENDER: Ova lica treba fotografirati. *Namjesti aparat.*

DEL ROVERE *tražeći i ne nalazeći nijedne druge riječi:* Ti!...

ŽIŽO: Ja, glavom. Je li vam krivo?

DEL ROVERE: To se sada još ne pita. Već ti meni kaži: kakva je to šala?

BARE *koji se također u to razabrao:* Da, kakva je to šala?

ŽIŽO: Boga mi — nikakva. Sedamdeset i nekoliko sati usred oceana, na krhkoj daski, i tako ležati i čekati...

SERAFIN *Vicencici:* Bog je htio i u zadnji čas namjerio se onuda parobrod i...

DEL ROVERE: Jedno pitanje: Ko je iz New Yorka brzojavio, da će ovamo ona gospođa?

ŽIŽO: Gospodin *pokazuje na Skendera* natuknuo mi je zaista nešto o nekoj gospođi...

DEL ROVERE: Ne čini se nevještim!

SKENDER *Del Roveru:* O njoj zna koliko i mi: da je skočio u more i dovukao je do čamca i kako su nju primili, a njega odgurnuli...

ŽIŽO: Čamac je bio prekrcat.

BARE: A morski pas? Novine su pisale, da te je progutao.

ŽIŽO: Taj morski pas mora da je nekakva novinarska patka.

DEL ROVERE: I onaj milijun dolara, što ti ih je ona Amerikanka nuđala, da je spaseš, je li i to patka?

ŽIŽO: I to su pisale novine?

BARE: I opet se čini nevještim.

DEL ROVERE: Prema tome — sve je dakle laž?

ŽIŽO: Sve osim one daske, na koju sam srećom naišao i s koje me je podigao parobrod, odveo na Bermude pa u New York...

SKENDER: Gdje se ukrcao na onaj transatlantik tamo.

BARE: A ona gospođa s dolarima? Nekakva Gordon?

ŽIŽO: Tako se je, čini mi se, zvala. Otkuda vam njezino ime? Da, rekli ste, da je pisala. Međutim ja držim, da se neko s vama našalio.

DEL ROVERE: Ali tu šalu moraće onaj neko skupo da plati.

ŽIŽO: I pravo je...

DEL ROVERE: I ti imaš obraza, da se rugaš?! Zar si zaboravio, kolika je moja moć? Platićeš ti to! Ajde, Bare! *Odu.*

ŽIŽO *Skenderu:* Ma što je ovim ljudima!

SKENDER: Sad će sve zavisjeti o onoj gospođi. Jedino bi njezin dolazak mogao da razoruža vaše protivnike, inače trebaće da budete na oprezu.

ŽIŽO: Ali ako ona gospođa ne dođe? Ako se neko — što je vjerojatno — poslužio njenim imenom, da namjesti ovu glupu šalu?

SKENDER: Ne znam zašto, ali ja u tu šalu ne vjerujem. A propos! A gdje su drugi od roda?

SERAFIN: Došao po njih detektiv i odveo ih na nekakvu kontrolu.

SKENDER: Vidite li, kolika je njegova moć? *Nasmije se:* Biće u gradu bruke. Idem, da vidim, da čujem, pobilježim. *Serafinu:* Dođite i vi, bićete mojim Ciceronom... *Pozdravi i ode.*

SERAFIN: Odmah ću doći. *Žižu:* Šior, ja vas još nisam pravo ni pozdravio...

ŽIŽO *gorko ali sa smiješkom:* I bez toga znam, da ste vi, barba, jedini, koji ne žalite, da sam još živ... Ne nosim ljudima sreće. Jedanput Španjolke, drugi put promašeni dolari. Ne nosim sreće.

SERAFIN: Ko zna? Ko zna — kapitan Žižo! *Nasmije se lukavo i zažmiri okom prema Vicencici, pozdravi i ode za Skenderom.*

VICENCICA *se na trpke Žižine riječi trgla, namračila pa sjela za stô da opet nešto bilježi.*

ŽIŽO *prošeta se dva puta gore dolje, učini da će izići, no najedanput stane nasred pozornice:* Uvijek tvrda...

VICENCICA: Uzvraćam.

ŽIŽO: Nisam ja nišanio na tebe. Kako i da pomislim, da bi ti došla ovamo zbog onih nekih dolara?

VICENCICA: Da ne misliš, ne bi spominjao. Istina, nuđali su, ali ja njima: radije u more!

ŽIŽO *radosno:* A ja odmah za tobom. Takva spasavanja, vjeruj, svijet još nije vidio.

VICENCICA *ironički:* Hvala ti...

ŽIŽO *ironički:* Lijepo je bilo i ono negdašnje — sjećaš li se? Nas dvoje — može se reći — djeca. Na Kantridi je bilo. Zaplivala si nešto podalje, a onda te najednom stala vika: — Morski pas! Morski pas! U dva zamaha eno mene do tebe, uhvatim te oko pasa i — bogme baš na vrijeme: bila si mi sasvim klonula. Kad

mi na kraj, a to ti se oko nogu zaplele alge — i nas dvoje u smijeh.

VICENCICA: Zašto spominješ to?

ŽIŽO: Spominjem... Možda i za to, što smo onog dana jedno drugome — sjećaš li se? — pogledali malo dublje u oči. O tom sam neprestano sanjario i na onoj daski sred Oceana. Da — jednom mi je tu dasku otrgla sila mora, i ja sam mislio, da je već svemu kraj. I kako smo mi mornari katkada Bogu bliži, nego li vi, čeljad od kraja, došlo mi, da se pokajem... za sve, što sam kome kada skrivio.

VICENCICA: I za ono — onkraj Gibraltara?

ŽIŽO: Recimo da jesam: što bi ti na to?

VICENCICA *milo joj je čuti, ali kao da bi htjela, da ga još kuša:* Ja? *Poslije stanke:* Ništa!

ŽIŽO *prkosno:* Onda znaj, da se nisam pokajao.

VICENCICA *opet se smrkne:* Ni za brod, što je onako vajno nastradao?

ŽIŽO: Koliko li ih se potopilo pod Trojom, i sve zbog jedne lijepe žene! Što veliš na ovo?

VICENCICA: Ja te uopće ne slušam.

ŽIŽO *gorko:* Govorile su meni ribe na onoj daski: Ostani, ludo, tu među nama. Što će ti ljudi? Izješće te živa, dok ćemo mi lijepo i mirno čekati, da se komodno udaviš. Vidim ja, da je vama svima žao, što nisam slušao one ribe. Ti šutiš?

VICENCICA *tvrdo:* U poslu sam.

ŽIŽO: A što radiš?

VICENCICA: Služim.

ŽIŽO *umiljavajući se:* Možda si ipak malo požalila, kad si čula, da me je morski pas progutao?

VICENCICA *iskreno, ali hladno:* Drago mi nije bilo. Čak mi je došlo, da se pitam: nisam li onda bila

— kako da kažem — malo pretvrda? ... i već sam ti u duši sve oprostila ...

ŽIŽO: Kako se to milo sluša!

VICENCICA: Ali sada, gdje moram da slušam, kako se ti onime još i dičiš — opet mi je svejedno. Mirna sam, i ma što se zbilo, više me neće ništa da peče.

ŽIŽO: Tužno je to.

VICENCICA *jetko:* Kod Gibraltara bilo je veselije.

ŽIŽO: Ono je bio k u r e n a t. Prevario nas.

VICENCICA *podrugljivo:* Da nije zlo oko ili kako ono barba Serafin veli: Fata Morgana?

ŽIŽO: To je rekao? Možda nema ni krivo. Samo da ti jedno kažem: krmilar je imao čvrsto određen pravac, pa mjesto da on zapovijeda kormilom, zapovijedalo je kormilo njemu i svima nama. Eto — tako je bilo!

VICENCICA *ironički:* Baš nekako od prilike tako govori i barba Serafin. I brod je, veli, htio da se nagleda ...

ŽIŽO: Svaki pravi čovjek od mora reći će ti, da se često dešavaju s brodom stvari, koje smućuju. Baš kao i sa čovjekom.

VICENCICA: Stvari, koje mogu da vrijede za barba Serafinovu dobru ženicu. Meni zvuče kao novo ruglo. Bolje, da prestanemo ...

ŽIŽO: Šta bih dao, da mi možeš pogledati malo dublje u srce! ... Ti se potsmjehuješ! E — onda nek je na tvoju — bolje da prestanemo! Uostalom, i da je među nama sve lijepo proteklo, što bismo nas dvoje danas i kako? Ti da se tu lomiš i ubijaš, a ja da šetam uokolo po »rivi« ove mrtve luke bez kapetanskog »brevet«, bez ikakvih papira, degradiran, odbačen, mogu reći prezren od svih? Bolje ovako! Sâm!

VICENCICA *uvrijeđena:* Opet jedan ubod ... I ne iznenađuje me. Šta više — novim mi je dokazom, da tvoja ljubav nije bila nikakva — ljubav.

ŽIŽO: Nego što?

VICENCICA *uskošeno:* Ne znam. Da je bilo ljubavi, bilo bi i poštovanja, i ti mi ne bi danas natucao o brevetu i sličnim tricama, kao da sam ja zbog njih prekinula.

ŽIŽO: Vicencice!

VICENCICA *kao preobražena:* Brevet, čast, položaj! Kao da sam ja u ono vrijeme mogla ni na što misliti osim na tebe? Ili nisu moje čežnje i želje bile uvijek uza te, čiste, bez ikakvih prikrivenih računa? Nije li te moja ljubav pratila po svim morima, zemljama, otocima? A imena tih mora, gradova i otoka nisu meni ostala iz škole: geografija je meni bila na užas. Moja je pamet bježala od nje kao i od razgovora mornarskih. Tek poslije, pošto smo jedno drugome dali vjeru, htjela sam da znam čak i brzinu vjetra i valova, da mogu slijediti tebe i tvoj brod, po danu i po noći, na globusu i na velikim kartama mog oca, i računati, kad ćeš preći ekvator, kad obići Horn, kako ukloniti se ciklonu — i tomu me je svemu naučila — ljubav ...

ŽIŽO *duboko dirnut:* Takva ljubav ne može da umre, Vicencice!

VICENCICA: A moji zavjeti? Svetom Nikoli, našoj Majci Božjoj Trsatskoj! Koliko sam puta na golim koljenima obišla njezin oltar? I ničega se nisam stidila: pazila sam na znakove, na sne moje jezive i mučne ...

ŽIŽO *molećim glasom:* Sve to nije moglo u tebi da umre ...

VICENCICA *oštro:* Umrlo je...

ŽIŽO: Nije u meni. Kad sam na onoj daski ležao između života i smrti, ja sam pod sobom, u dubini mora gledao samo jedno: tvoje mile oči.

VICENCICA *podrugljivo:* To si negdje čitao.

ŽIŽO *neizrecivo gorko:* Sirotinja mornar! Izmaknu li mu se dvije malo tanje besjedice, udri na njega: Gdje si to čitao? Bolje, da ne govorimo...

VICENCICA: Kako ti drago!

ŽIŽO *hoće da ide, ali se vraća:* Ti znaš, Vicencice, mi smo mornari i malo sujevjerni. Mene na priliku već od djetinstva progoni broj tri. Kadgod bi mi se desile dvije krupnije stvari, trebalo je da očekujem i treću. Sad imam iza sebe dva brodoloma — ono nešto treće — vreba. Što će mi donijeti? — ne znam, ali što bilo, dopusti mi, da ti još jedanput kažem, da zbog one gibraltarske djetinjarije ne bi smjela imati zlo srce na mene.

VICENCICA *malo da ne plane:* Djetinjarije!

ŽIŽO: Zovi je, kako hoćeš, ali evo već te cijelo vrijeme molim, da mi oprostiš, iako pravo ni sam ne znam, što sam ti skrivio.

VICENCICA: Ti da ne znaš?

ŽIŽO: Uistini ne mogu da razumijem, ali znam, kad bi ti mene samo jedanput pitala, da ti prostim...

VICENCICA *gnjevno:* Ti meni?

ŽIŽO: Vjeruj mi, da je svemu kriva, jedino tvoja — ljubomora...

VICENCICA *krajnje uzrujana:* Ja ljubomorna?! Meni reći, da sam... Meni? Meni?! *Pokupi papire i zamače s njima u magazin.*

ŽIŽO *glasom neizmjerne molbe i kajanja:* Ne, Vicencice! *Unutra bane Belaš.*

BELAŠ: Žižo! Žižo! Sve znam. I cijeli naš corpus separatum zna. I svi ti se raduju, a najviše ja. Moj Žižo!

Che capolavoro! *Vicencici, koja se pokaza na vratima magazina:* Slušaj, još ima 7 minuta do 6 sati. Svejedno: možeš da ideš, da imaš i ti nešto od ove glorije. *Žižu, koji gleda za Vicencicom, dok se sprema i odilazi:* Che capolavoro! Vratiti se od mrtvih i onome poganinu zatisnuti šaku u gubicu! Što je ovo? *Digne s poda kuvertu. Pogleda je i opet baci:* Nek ide do đavola! danas je dan veselja! *Vani glasovi:* Che ghetto! Ne — to valja proslaviti. Zajedno ćemo do Caffè Borsa — ja plaćam... »kapucin«.

Ulaze bučeći Urban, Sipa, Rugjero, Fonzić, Kostanca, Dorina i svi navaljuju na Žiža pozdravima, izrazima čuđenja i veselja.

SIPA *rukujući se sa Žižom, Belašu:* Kakva vražja »Borsa«! Kakav kapucin! Mi ćemo svi preko mosta, u Svetu Anu...

GLASOVI: Tako je! — Neka zna ona hudoba! Bravo Žižo!

LISANDRO: Tiše! Tiše!

URBAN: Poslao sam Serafina preko, neka mobilizira sve najbolje ribe, rekvirira najbolje vino, iznese sve baterije bakarske vodice... Altrochè — kapucin!

BELAŠ: A ko će to da plati?

DORINA: Svaki svoj del, stari spažićaru! A ti, Žižo, što se tako držiš, kao da su ti sve akcije propale? *Žižo se sjetno nasmjehnu.*

URBAN: Ala, a sada svi u Svetu Anu, da nakon toliko vremena otvorimo sve ventile.

LISANDRO: Tiše! Tiše!

KOSTANCA: Ma corpo de Bacco! jedamputa će nas pak morat i oni čut! *Svi odobravaju, izlaze. Belaš posljednji. Došao je do izlaza, ali se vraća, digne kuvertu, položi je na stô, pa ode za njima.*

Z A V J E S A.

III. ČIN

Vicencica za pisaćim stolom. Monteur skida telefon.

MONTEUR: Sad vam neće više ni ovo da smeta. Ono vječito d r i n — d r i n!

VICENCICA: Opet jedna veza sa svijetom manje.

MONTEUR: E — što ćemo. Sve se pomalo kida i lomi. *Kratka stanka:* Gotovo je! *Uzme pod pazuho telefon i uputi se k izlazu:* Addio! Bog! *Ode. Pauza.*

BELAŠ *ulazeći:* Ima li što?

VICENCICA: Osam novih.

BELAŠ: Ne pitam to — već da li je ko što uplatio?

VICENCICA: Ni centezima.

BELAŠ: Eto: i ti ćeš ovdje kisati bez pravoga posla, a ja obijati pragove i ni zašto. Ne — nije druge, nego li zatvoriti baraku, kad joj i onako prijete.

VICENCICA: Da to uzmem kao otkaz?

BELAŠ: Možeš! Žao mi je, ali tu pomoći više nema. I sâm sam sebi težak. *Otvori ormar i odmah ga zatvori:* Nađi koga, da ove paćuharije ovuda pokupi i odnese staretinaru Guću, s kojim sam već sve udesio. *Ulazi Serafin.* Jesi li slobodan?

SERAFIN: Kao kos u gajbi, šior!

BELAŠ: Ajde, ne frfljaj! Nà ti za cigaru, a ti mi svu ovu k r a m u po ormarima strpaj u vreću i odnesi Guću.

SERAFIN: Biće, šior! *Belaš ode.*

VICENCICA: I opet ništa, barba Serafin?

SERAFIN: Ništa frajle! Na jednom mjestu pitali su me, da li umijem pisati. Ja probam, a oni u smijeh. Ruka, vele, nije rđava, tek slova su nekako sva jednaka. Tako propalo i to. *Stanka. Zagleda se u prozor:* Neboga »škunica«! Jutros su je odveli... Vele, da ju je na dražbi odnio neki trgovac iz Manfredonije. Stari gospodar, onaj iz Raše, htio je noćas da se ubije, a brod sve onako jedreći i kao da zna njegovu muku, vukao je onaj svoj križ nad ovim našim žalosnim morem kao nad nekim grobljem. *Šutnja:* Ma — moglo bi i gore da bude! Frajle Vicencica!

VICENCICA: Što je, barba?

SERAFIN: Kad ćemo da zapjevamo: »Dajte nam malo pira — da vam Bog da k letu sina?«

VICENCICA: Ma što vi to opet?

SERAFIN: Pa — kapitan Žižo je tu — jedna besjedica vaša i popova — i sve će biti olrajt!

VICENCICA: Malo ste hrapavi, barba, sigurno od noćašnje »škuribande« u Svetoj Ani!

SERAFIN: Kad mi svi vele, da nisam više ni za što, molio bih vas i kapitana Žiža, da me uzmete u službu pa ma i kao »maloga« od broda. Bio sam tolišan i morao sam na brodu sve raditi i znati. I sve trpjeti! Kad je jednom brod zapao u veliku tišinu, te nikako ni naprijed ni natrag, dovukli mene do jarbola od maistre, okrenuli me hrptom prema strani, otkud bi radi da puhne vjetar, pa udri konopcima po meni, po leđima, i još niže, a tako jako, da sam, frajle Vicencica, vidio svu aštronomiju.

VICENCICA: Siromah barba! A je li pak dunuo vjetar?

SERAFIN: Dunuo je, kad mu je došlo da dune. Eto, sad vidite, kako bih vam ja bio za sve, a kako sam na brodu slušao kapitana Žiža i sve starije, tako bih i u vašem domu slušao vas i njega. Ja to čekam. I on...

VICENCICA: Ma što — on?

SERAFIN: Pa za drugo nije ni došao, nego da se lijepo izmirite. On je to kazao gospođi Kostanci, gospa Kostanca mojoj ženi, a...

VICENCICA *da okrene razgovor i udovolji svojoj radoznalosti:* Po gradu se govori, da je noćas u Sv. Ani bilo baš živo.

SERAFIN: Pa — bilo je.

VICENCICA *obilaznim tonom:* Govorilo se... da-kako... i nazdravljalo.

SERAFIN: I još kako! Da ste čuli onoga jornali-štu! Kad je svršio, svi su se s njim izljubili i pobratili. Sipa je neprestano vikao: To je govor! Baš fulminantan govor!

VICENCICA: A što je kazao?

SERAFIN: Stvari, zbog kojih se može svršiti i ovako. *Učini kao da rukom reže sebi vrat:* I ne samo on. Digao se i Urban. I svi drugi. Samo kapitan Žižo nije...

VICENCICA: Ne pitam...

SERAFIN: Cijelo je vrijeme šutio. Vidjelo se, da je žalostan.

VICENCICA *kao da ne čuje:* A da li se je i pje-valo?

SERAFIN: Neprestano. Na povratku stali smo na Trsatu, na mjestu, otkud se lijepo vidi Kvarner, Učka, a najljepše ova naša Rijeka — sva u svijetlu. Najedan-put smo svi zamukli; tu stojimo i gledamo. A onda — Bog će znati, kako i zašto — najprije jedan glas, pa dva, pa tri, dok se nisu najzada svi lijepo složili i zabu-garili onu našu: Vicencice moja — kade mi ti ležiš... *Pjeva.*

VICENCICA: Jesu li svi pjevali?

SERAFIN: Svi. I kapitan Žižo. On — najsrdačnije od svih.

VICENCICA: Ne pitam...

SERAFIN: A šta ne pitate? Baš ne pitate! *Ulazi Skender sav uzbuđen.*

SKENDER: Stvar ozbiljna... U ovaj mah dobio zapovijed, da moram u 24 sata šibati odavle kao nepo-željan individuum. Možda je to i zbog onog noćašnjeg govora u Sv. Ani? Vjerojatno, da mi je to već juče skuhao Del Rovere. Vrašku moć ima onaj izrod!

SERAFIN: Sve će on nas strpati u onu prokletu Pantelleriju.

SKENDER: I hoće. Prvoga — mladog kapetana. Na njega ima najveći zub. Još uvijek bubnja uokolo, da je ono pismo iz Amerike njegovo maslo, da se njemu, Roveru, naruga, da ga ponizi...

VICENCICA *živo zabrinuta:* Pa to nije istina!

SKENDER: I ja znam, da nije, iako čitava stvar s onom Amerikankom počinje i meni samome da bude ponešto sumnjiva.

VICENCICA: Kako?

SKENDER: Pa eto — niti dolazi niti se javlja. To bi dakle bilo jedno.

SERAFIN *Vicencici:* A drugo reći ću ja. Tamo sam bio u magazinu i čuo, kako vam je Hrast kazao, da ste ludi, što svoj život držite privezanim uz onoga staroga slinavca Belaša i...

VICENCICA: Barba Serafin!

SKENDER: Pustite ga nek govori. Ja i onako znam sve. Vi ste o onom razgovoru natuknuli nešto vašem

bratu, vaš brat mojoj kćeri, a ona meni. Rovere vas je pozivao k sebi, u direkciju...

SERAFIN: Da ćete tamo svima komandirati, pa i njemu samom.

SKENDER *lukavo:* Pa to bi i bila jedna solucija.

VICENCICA *ogorčeno:* Ali gospodine!...

SKENDER: Oprostite, što diram u stvari vašega srca, premda meni kao novinaru ne bi to smjelo biti sasvim nedopušteno. Ja sam naime u Svetoj Ani mladome kapetanu u četiri oka izrekao zdravicu i završio je željom — da ne živi sam, neka ga Bog poživi — s vama! Nato je on meni neizrecivo tužno priznao, da je među vama sve svršeno, i vi da ste ga odbili.

SERAFIN: Onakva mladića!

VICENCICA: I zbog toga ja bih morala da idem onome Hrastu i da...

SKENDER: Zar vam ne bi mila bila uloga jedne novovjeke Estere, što blago utiče na silnika u prilog onih, koji trpe?

VICENCICA: Ni anđeli ni svi sveci i ugodnici Božji ne bi tu mogli ni na koga da utječu. Vi to još ne vidite, gospodine?

SKENDER: Kad je tako, vi idete u susret rđavim danima.

VICENCICA: Prošli smo i rđavijih.

SKENDER: Neka, ali kako će on — mladi kapetan?

VICENCICA: Zašto je došao?

SKENDER: Što pitate?!

SERAFIN *Vicencici:* Ako baš hoćete, ja ću vam reći.

VICENCICA: Držite li, da je u opasnosti, zašto da mu tamo preko, u vašem gradu, ne nađete kakvu službu?

SKENDER: Jednu diskretnu riječ: Ta služba imala bi da bude za kapetana Brajdara ili za — vašeg vjerenika — Žiža?

VICENCICA: Za... kapetana.

SKENDER: U tom slučaju meni je stvar vrlo olakšana. Neću naime trebati, nego da u moje novine turim oglas, da jedan vrlo lijep, mlad i elegantan mladić traži poznanstvo s isto tako lijepom, mladom i elegantnom udovicom...

VICENCICA *naglo:* Ne to...

Serafin se smije.

VICENCICA *zbunjeno:* Uostalom...

SKENDER *ne može da prikrije smiješak:* Ne brinite se — sve ću ja lijepo udesiti, da mladoga kapetana povučemo onamo. No — ali što ćemo s vama?

VICENCICA: Sa mnom?

SKENDER: Da — kud ćete vi?

SERAFIN *klimajući glavom:* Kud brod — tud i barka.

VICENCICA: Ja — ostajem.

SKENDER: Dok i za vas ne providimo. To će biti moja briga!

VICENCICA: Hvala vam, ali... neće trebati.

SERAFIN: Oće! Oće! *Skenderu:* A ne bi se mogla naći tamo i za mene kakva rupica?

SKENDER: Rupica?

SERAFIN: Da, kakva mala službica. Recimo na kakvoj vodi ili kmetiji. Ja sam još frižak, a mornar je za svaki posao.

SKENDER: Gledaćemo. Grjehota, te nije i vama bio život pun onakvih senzacija kao u onog vašeg prijatelja Frana. Što taj umije da priča! Jutros mi je istresao jedan doživljaj iz Pacifika. Kakve jagme za novinama, kada to iziđe! Vragometan čovjek! Hoću svakako, da ga imam sa sobom. Vidjećete, kako sam ga odjenuo.

To će biti atrakcija! Neiscrpiv rudnik! Oceanska enciklopedija! *Ulazi Frane gospodski odjeven.* Evo ga: pravi fićfirić!

FRANE *Skenderu:* Gospođica Olga poručuje vam, šior, da je onaj brod već blizu.

SKENDER: Izvrsno! *Vicencici:* Nekakva američka yahta. Sinoć je pristala u Opatiji, sad evo dolazi ovamo. O njoj pričaju čudesa. Još nigdje neviđena oprema, ukratko: posljednja riječ tehnike! Hoću da je snimim, pa da pakujem. Ako se više ne vidimo — da ste mi zdravi! *Ode.*

Serafin izbuljio oči u Frana.

FRANE *Vicencici:* I tako ja dobio evo moj turnus. Sad možete da me brišete.

VICENCICA: Blago vama, Frane, baš vam se radujem!

FRANE *Serafinu:* A što me gledaš tako?

SERAFIN *s komičnim poštovanjem:* Jornališta!

FRANE *mahne rukom:* Nuđali su mi ovakvu službu i u San Francisku, samo što se tamo nisu brojili dolari na desetke i na stotine, već — tu ti je, Frane, lopata, pa zgrći koliko ti drago! Nego vrijeme leti, a ja imam da obiđem još neke prijatelje. Kad sve uredim, navratiću se, da vam svima još jedanput kažem: Bog! *Ode.*

VICENCICA: Bog, Frane!

SERAFIN *trpa u vreću stvari iz ormara:* Eto — takav je on! Lopata — dolari — a ti Frane, zgrći! I kako on to sve umije da priča? I mnogi mu vjeruju. Umije, đavoli ga ne znali! — dok ja: mâ ništa! A nije, da nisam i ja doživio koješta! U Antilama držali me pirati tri mjeseca zarobljena. Jedanput smo kod Jamaike izgubili sve jarbole, drugi put nam se zapalio brod i sve tako — a da me pitate, kako je bilo? — ništa! Pa i na kraju sam vidio i doživio stvari... Vi znate, frajle, gdje je Anversa?

VICENCICA: Znam.

SERAFIN: E, ali trebalo bi je vidjeti. Eto — koliko je Bog dao ulice — s jedne i s druge strane — sve sama armonika, kitara ili kastanjeta.. I sve vas to zove, mami, a vi ne možete reći: ne idem! *Dok govori Vicencica zamakne u magazin, a da on to privezujući vreću i ne opazi:* To vam je kao kurenat neki, što vuče, vuče... Jest, upravo tako! I vi — da ni sami ne znate kako — najedanput se nađete unutri. I prije nego li se obrnete, već vas đavô odnio. A kada se pak probudite — svi džepovi na vama — prazni. Ej, Anversa, kuga je ne zadavila, koliko li mi je šterlina progutala! Kad bi sve zazvonile, čulo bi se sve onamo do Santa Maria de Leuca i još dalje! Da to moja žena zna, stalno bi mi rekla: — Vidiš, to te sada Bog kazni: ni u crkvu te neće! *Stanka.* Svejedno! Da sam ja na mjestu onoga župnika, ja bih ipak zatvorio jedno oko, a možda i oba uha. Veli: Bog ne bi razumio! Kako ne bi razumio? Razumije Bog nas, da bismo tako mi njega!... Da, tako je to, frajle... *Na ulazu se ukaže Žižo:* O, kapitan Žižo!

ŽIŽO: A što vi to, barba?

SERAFIN *prinosi ruku k tjemenu, kao da će skinuti kapu, koje nema:* A evo — upravo da ću do Gućа s ovo stareži. *Pokuša, da prebaci vreću preko ramena, ali kanda ne može.*

ŽIŽO: Da vam pomognem?

SERAFIN: Bože sačuvaj — šior! Ja sam još frižak — kako bi ono naši stari Boduli rekli: od tvrda miseca posičen! *Poslije dva tri mučna pokušaja, uspije mu prebaciti vreću na leđa, zatetura, smrsi nešto na pozdrav i ode.*

ŽIŽO *časkom sâm. Vicencici, koja se uto pokaže na vratima magazina:* Tu sam da i mene upišeš. Hoću li dugo čekati? Ima ih mnogo preda mnom?

VICENCICA *baci oko u knjigu:* Kapetana ima 28 predbilježenih.

ŽIŽO: Valjda znaš, da meni među kapetanima mjesta nema. Gledaj konobare, moje kolege!

VICENCICA: Njih ima prijavljenih 56.

ŽIŽO: Mnogo! A mornara — uopće palupskih radnika?

VICENCICA: Preko tri stotine.

ŽIŽO: Znači: nikada na red! A kako je s ložačima?

VICENCICA *nesvjesno se trže:* Što?

ŽIŽO: Pa — razumijem se ja i u makinu.

VICENCICA *smućena:* Ta valjda nećeš...

ŽIŽO: Zašto ne? Potreba nema zakona. Molim te upiši me među ložače.

VICENCICA *i ne gledajući u knjigu:* Njih ima preko hiljade.

ŽIŽO *sa smiješkom:* Neće biti toliko. Ako pak misliš, da bih se lakše ukrcao kao ugljenonoša...

VICENCICA *baci pero na stranu:* Zašto moram baš ja...? Hoćeš da me mučiš — da. — Zar nema i drugih agencija?

ŽIŽO *mirno:* Mislim, da mi je Belaš nekoliko sklon, da će nastojati...

VICENCICA: On? Ta on se već i sâm utapa! I meni je već otkazao.

ŽIŽO: Stari mi je Serafin kazao, da te Hrast sebi zove.

VICENCICA: I opet hoćeš da ubadaš! A onaj stari brbljavac neka mi samo pred oči dođe.

ŽIŽO: Nemoj ti starome ništa. Kazao je on meni i odgovor, što si ga Hrastu dala, i još mi je, siromah,

pričao, kako si bila tužna, kad si čula, da sam poginuo i kako te je on tješio s onim nekim prorokom, što ga je proždrla neka velika riba...

VICENCICA: I ti se tome dakako — smiješ?!

ŽIŽO: Naprotiv: od srca ti hvalim.

VICENCICA *ne znajući što bi od neprilike:* I ti mu vjeruješ?

ŽIŽO: Zašto da mu ne vjerujem?

VICENCICA *u sve većoj neprilici:* Možeš, ali ako misliš... da... Ništa! *Uzimlje pero:* Hoćeš dakle, da te upišem?

ŽIŽO: Molim... među ugljenonoše.

VICENCICA *ne napisavši ništa, odloži pero:* I meni je stari rekao...

ŽIŽO: Što?

VICENCICA: Ti ćeš najbolje znati, što si mu sve nadrobio... Da si se, tobože, vratio zbog mene i...

ŽIŽO: Nadrobio! Kakva je to riječ?

VICENCICA: Dobro, recimo, da si mu napomenuo.

ŽIŽO: A on brže bolje, od straha, da se one moje riječi ne ohlade... Što ti je još kazao?

VICENCICA: Ne sjećam se. Da, i tako izlazi, da sam ja opet svemu kriva.

ŽIŽO: Ti — kriva?

VICENCICA: To — što si se vratio... Iako se tebi što desi, ako te, recimo Hrast otjera u Pantelleriju, ko će tome biti kriv? Opet ja. Zato sam i molila onog novinara...

ŽIŽO: Što si ga molila?

VICENCICA: Da ti onamo preko nađe kakvo mjesto.

ŽIŽO *hladno:* Hvala ti!

VICENCICA *s ubodom:* Zgoda s onom Amerikankom navući će ti zacijelo mnogo simpatija...

ŽIŽO: Hvala i njemu, ali ja to ne bih mogao da prihvatim. Što je meni uzelo more, kraj mi ne može da vrati. Šta više, uvjeren sam, da bi onu zgodu s Amerikankom, koju ja ne smatram nikakvom naročitom, ubrzo zasjenila ona prva — pod Gibraltarom . . .

VICENCICA *ironički:* Pa i Grci su polupali svu silu brodova i sve zbog jedne same lijepe žene.

ŽIŽO: Slatki su ti tvoji ubodići. Veliš, da i ugljenonoša ima mnogo?

VICENCICA: Ima ih toliko, da ih više i ne bilježim.

ŽIŽO: Šteta. *Stanka.* Zar bi ti zaista otišla k onome Hrastu? Zašto ne odgovaraš? Pa i pravo je: svoja si, nemaš kome da daješ računa, najmanje meni . . . *Banu Mićelin i Olga.*

MIĆELIN *Žižu, sav zadahtan:* Svuda te tražim. Letim, da im kažem. *Otrči napolje.*

ŽIŽO: Kome? Što?

OLGA *također zadahtana:* Tu su blizu — dolari . . .

ŽIŽO: Kakvi dolari?

OLGA: Ona gospođa — Amerikanka — Lady Gordon . . .

ŽIŽO: Pa — što je s njom?

OLGA: Čas prije doputovala je s yahtom — sa svojom yahtom. Kraljevska lađa — da je vidite! A tek ona — Lady Gordon — kao kakva kinematografska zvijezda prvoga reda u ulozi kakve princeze iz Golkonde . . .

ŽIŽO: Opet se neko našalio . . .

OLGA: Ovo je . . . *Ulazi Lady Gordon, Skender i Mićelin.*

LADY GORDON *prilazi Žižu:* O my friend!

ŽIŽO: Madame!

LADY GORDON: Kakvo iznenađenje! Mister Skender kazao mi je sve. Kakvo čudo! Kakvo čudo!

SKENDER *Žižu:* A vi nam niste rekli, da gospođa umije i hrvatski.

LADY GORDON: Yes! Moj četvrti ili peti muž bio je jedan od vaših. Njegov mi se govor svidio i ja sam se potrudila, da ga naučim. Mio je vaš jezik, melodious, pa se upravo čudim, kako ga mnogi vaši odnemaruju. Nego dajte, captain, da vam od srca čestitam, što ste poslije svega onoga ipak ostali živi, *stisne mu ruku:* All right! — i da vam najljepše zahvalim na herojskom držanju. Thank you! Svi ste vi vrlo hrabri, corageous! I onaj moj muž bio je . . . kako se ono u vas kaže — athletik?

SKENDER: Silna ljudina! Ljudeskara! Ličanin!

LADY GORDON: Eto, takav je bio on. Nije bio hohštapler — no! Pravi gentleman, fin, sve dok nije ono stao na meetingima vikati, da treba Ameriku reformirati — do temelja . . . Jesu li u vas svi ljudi ovako ekstremni?

SKENDER: Nisu — to jest: katkada . . . Inače divan narod, ćud golubinja, yes — oui.

LADY GORDON: A vi, captain, ništa ne govorite! Kako li je ono strašno bilo! Ona panika! Mislim, da sam se prva bacila u more, ali sam se prva i otriježnila. Kad pomislim, da sam se čitav jedan sat praćkala po vodi kao . . .

OLGA: To će vam, gospođo, donijeti bez sumnje velike reumatizme. Tata, jesi li kazao gospođi?

SKENDER: Ta mani, molim te! Ne primite joj za zlo, gospođo: njezin zaručnik, ovaj gospodin ovdje, izumio je nekakvu električnu zvijezdu protiv reume, i sad bi htjeli, da se to lansira . . .

LADY GORDON: Simpatičan par. Što je do zvijezde, moram vam reći, da ih je Amerika puna, no

bude li i ova vaša čemu, gledaćemo da zasine, kao što treba.

OLGA: Thank you! *Ona se i Mićelin naklone, polako se udalje i otšuljaju napolje.*

LADY GORDON: Mi o svemu — a o mom spasiocu najmanje. Captain! U trenutku, kad su me dizali u čamac, ja nisam ni vidjela ni čula, kako su vas odgurnuli: bila sam u nesvjestici. Kad su pak novine donijele vijest, da vas je progutao morski pas, nisam imala mira ni pokoja, pa kad nisam mogla da vam se odužim, htjela sam da prime barem vaši od mene kakvu uspomenu.

SKENDER: A jer je Bog drukčije okrenuo, a ja neću da smetam — *nakloni se:* gospođo — moje poštovanje...

LADY GORDON: No! Svome spasiocu nemam nego samo jedno da kažem, i to mogu svi da čuju. On je za mene izložio život svoj! — his life! Za takav jedan gest nema plaće ni nagrade. Možda tek kakav mali souvenir. Captain... *Pruža mu kuvertu.*

ŽIŽO: Oslobodi Bože, gospođo! Sami ste rekli, da se ono ne plaća.

LADY GORDON: Pa ovo nije nikakva plaća. Tek mala uspomena... for memory...

ŽIŽO: Jest, gospođo, ali za tom se uspomenom kriju ipak dolari.

LADY GORDON: Krije se samo ono vaše junačko i plemenito djelo.

ŽIŽO: Izvršeno poslije vašeg obećanja.

LADY GORDON: Obećanja?

ŽIŽO: Da ćete dati milijun dolara onome, koji vas spase. Obećanje, koje ja doduše nisam čuo...

LADY GORDON: Ni ja kazala. U jeku panike na brodu čula sam i ja, kako neki miljarderi obećavaju

milijune, ali iz mojih ustiju nije ni onda ni poslije izišlo ništa slično.

ŽIŽO: Novine su ipak javile, i da ja sada primim od vas i najmanju uspomenu, svi bi rekli: baca se u more za plaću! Hvala, gospođo, ali ja sam mornar: ne mogu primiti.

LADY GORDON: Novine će ono ispraviti. Smjesta ću im pisati.

ŽIŽO: Neko bi vjerovao, drugi ne bi.

LADY GORDON: Ta molim vas — papers! Ko mari za ono, što pisu? Tu je mister... *Prema Skenderu:* neka on kaže.

SKENDER *malo žacnut:* Stvar je, madame, u ovome: može se desiti, da i novinar, kao i svaki drugi čestit čovjek, fućka na ono, što piše, ali je u interesu naše uzvišene profesije, da čitaoci nikada ne posumnjaju u vrsnoću hrane, što im je mi pružamo. Ja se na priliku kao čovjek, neizmjerno radujem, što se naš mladi kapetan spasio, ali kao novinar, koji mora uvijek da ima pravo, volio bih — iako mi je teško reći... — ali profesija je profesija.

LADY GORDON: Biste li vi na mjesto našeg mladog captaina primili ovu uspomenu?

SKENDER: Ja nisam mornar. Ali kao čovjek od kraja, možda bih ipak našao formulu...

ŽIŽO: Da vas, gospođo, ovim suvišnim razgovorom dalje ne mučimo, dopustite mi, da vam još ovo kažem. Znam, da mornaru ne dolići, da priča o sebi, ali vidim — potrebno je.

LADY GORDON: Izvolite!

ŽIŽO: Desilo se izvan Madagaskara. Zboka nas zahvatio val i odnio nam »maloga«: unuka staroga kapetana. Pravilnik brani, da se za takove žestoke nepogode izlažu drugi ljudski životi, ali ja, tadašnji kadet,

prekršio paragraf, zaletio se za malim i imao sreće. Taj svoj prekršaj zabilježio sam poslije svojom rukom u dnevnik i sebe oglobio za jednu šterlingu u korist nevoljnih mornara.

LADY GORDON: I stari je kapetan to odobrio?

ŽIŽO: Došla mu je suza, ali disciplina je disciplina.

SKENDER *ganut:* E — naši mornari!

ŽIŽO: I onda — gospođo, brod je na velikom moru jedna vrlo malena kutijica. Ona šačica ljudi na njemu imaće, ako hoćete, milijun mana, katkada će *pogleda smiješeći se prema Vicencici:* popustiti napasti, đavoljem kurentu i ludo, nevjerojatno ludo nasukati brod, ali onom se mornarskom osjećaju ljudske solidarnosti neće iznevjeriti. Taj osjećaj, gospođo, leži u nama već valjda kojih tisuću godina, utkan u našu krv i mozak, i to treba čuvati...

LADY GORDON *diže se dirnuta:* Mogu li se nadati, da ćete večeras biti na yachti mojim gostom?

ŽIŽO: To će mi, gospođo, biti osobita čast.

LADY GORDON: Well! A vi, mister editor?

SKENDER: Ako vam nije teško, madame, želio bih imati od vas jedan mali interview.

LADY GORDON: Drage volje! *Prema Žižu pozdravljajući rukom:* Captain — au revoir! *Ode sa Skenderom.*

Žižo dohvati šešir i hoće da ode.

VICENCICA *zaleti se preda nj, pruži prema njemu obje ruke:* A sad me, Žižo, moli lijepo za oproštenje...

ŽIŽO *je zagrli i poljubi:* Sve sam ti oprostio.

VICENCICA: I ja tebi. A zašto se smiješ?

ŽIŽO: Ja plačem.

VICENCICA: I ja. *Oboje se kroz suze smiju.*

ŽIŽO: Još ne mogu da vjerujem.

VICENCICA *naglo zabrinuta:* Voljela bih da ne vjeruješ u ono — treće...

ŽIŽO: U koje — treće?

VICENCICA: Ta rekao si, da te progoni broj — tri. Vjeruješ li zaista u to?

ŽIŽO: Kao u sunce.

VICENCICA: Mene je strah.

ŽIŽO: Čega? Onoga trećega. Pa i to je već došlo. Evo! *Zagrli je.*

VICENCICA *sa smiješkom:* Dva brodoloma i — ovo... Kako da se to slaže?

ŽIŽO: Evo ovako. *Opet je poljubi.*

VICENCICA *kao ošinuta drugom jednom nenadanom misli:* Slušaj, Žižo. Da je mjesto one Amerikanke bio u moru kakav Amerikanac, bi li ti skočio u more da ga spaseš?

ŽIŽO: Ma ko bio!

VICENCICA: Zašto se smiješ?

ŽIŽO: Evo zašto... *I opet je poljubi. Tako zagrljene zateknu ih Kostanca i Lisandro.*

KOSTANCA: Niš nisam videla. Ali mi je jako drago.

LISANDRO: Ni ja nisam ništa vidio...

KOSTANCA: Djeco, nešto se strašno kuha za vas i za nas.

ŽIŽO i VICENCICA: Što se dogodilo?

LISANDRO *Kostanci:* Govori tiše!

KOSTANCA: Bili smo zvani gore... zbog one noćašnje »fraje«. Sve su nas pitali i ko je sve bio, i što se govorilo, i što se pjevalo. Mi smo se, razumije se, držali, kao da nije bilo ništa, tajili smo...

LISANDRO: Tiše! Tiše!

KOSTANCA: A Rovere — Hrastina, kao da će iz kože da skoči. Svima se prijeti — najviše tebi, Žižo!

LISANDRO: Veli, da ti je Pantellerija gotova.

ŽIŽO: To ćemo tek da vidimo!

KOSTANCA: Ide od jednoga do drugoga i sve ište i propitkuje, što si radio i govorio, kad su... o n i došli, znaš u one prve, žalosne dane.

VICENCICA *u strahu:* Da nije to ono treće, Žižo?

ŽIŽO: Rekao sam: nema više onog trećeg, a što je do onog Judine...

LISANDRO: Tiše, tiše...

Ulaze Lady Gordon, Skender i Belaš.

ŽIŽO: O, evo ih. — Lady Gordon ovo su moji rođaci - *pokazuje na Kostancu i Lisandra* - a ovo moja zaručnica - *pokazuje na Vicencicu.*

KOSTANCA *se duboko klanja:* Gospođa iz Amerike? Madama? *Na stranu prema Žižu i Vicencici gotovo plačljivo:* Creature mie, che brilánti!

SKENDER: Dakle mi smo se namjerili na gospodina direktora Belaša — i meni u isti mah sune u glavu: — zašto ne bi stara firma Belaš i drug opet oživjela? Tri sekunde, dok sam gospođi stvar objasnio, deset sekunda, dok je gospođa stvar proučila i u dvije riječi: All right! posao uglavljen. Belaš daje ime, lady Gordon — kapitale — a vi — šta velite vi na ovo?

ŽIŽO: Lijepo! Čestitam! *Stiskuje Belašu ruku.*

BELAŠ: Hvala i tebi, a zašto, to ćeš odmah čuti.

SKENDER: Ta firma treba jednu vrsnu silu — a ta vrsna sila...

LADY GORDON: ...biće naš — captain.

BELAŠ: Tako je! Što veliš na to, Žižo?

ŽIŽO *ne odgovara.*

KOSTANCA: Che fortuna! Hvala ti Bože! E ma što bi bilo od nas, da nas ne drži vjera u čuda i mirakule! No, Žižo!

ŽIŽO: Sve je to lijepo, samo ne bih htio... *Živo:* Molim, ko će biti pretsjednik te nove firme?

SKENDER: Pa — gospodin Belaš.

ŽIŽO: Kad je tako — primam. Primam, jer znam, da mi gospodin Belaš za moj trud neće isplatiti ni jedne pare, koje ne bih zaslužio.

Serafin ušao je s praznom košarom.

BELAŠ: Pa razumije se, da neću. I kad bi svi ovako radili, bilo bi na svijetu manje poganarije.

ŽIŽO: No kako ja neću moći sve sâm, trebaće da uza me ostane i ovaj moj stari factotum. *Pokazuje barbu Serafina.*

SERAFIN: I opet neki vrag latinski...

VICENCICA: Ovaj put je dobro, barba!

SERAFIN: A vi, frajle Vicencica?

VICENCICA *uhvati ispod ruke Žiža:* Kud brod — tud i barka.

KOSTANCA: Brava! A ja ću sv. Vidu zapaliti svijeću i molicu ga, da v a m bude dobar, a n a s da ne zaboravi.

LISANDRO: Gledajte, da s tom firmom odete malo dalje od one proklete Pantellerije.

KOSTANCA: Onamo malo bliže Majci Božjoj Trsatskoj.

BELAŠ: I to je već odlučeno.

VICENCICA *tužno:* Da ostavimo ovaj naš dragi grad?

BELAŠ: Tamo preko radićemo i čekati, dok ova naša pusta luka i ovaj naš stari i dragi, mrtvi grad opet za nas ne uskrsnu.

LISANDRO: Tiše! Tiše!

ZAVJESA.

KRAJ.

Andante

Vi - cen - ci - ce mo- ja ka - dè mi ti le- žiš — Tam go - re na go- rè — ne - mo - rem do Te- bè ....

Ispravi: u 14 taktu popjevke „Vicencice moja“ nota pod „rem“ ima da glasi d e s mjesto es.

MANJE POZNATE RIJEČI:

ampula = staklenica, koja je na brodovima služila za mjerenje vremena, što ga lađa prevaljuje
ampulica = staklenica, u kojoj se kod oltara drži vino za službu Božju
banderica = zastavica
benissimo = vrlo dobro
bambulati = brbljati
cosi va il mondo... = tako je to na svijetu...
creature mie! = djeco moja!
calma! = tiho!
Ernani involami... = arija iz Verdijeve opere Ernani, kojoj se u doba italijanskog iredentizma mnogo pljeskalo
feral = fenjer
fiamma = plamen (ljubav)
furtiva lagrima = skrovita suza
gerlin = debeli konop
gamela = kositrena zdjelica
jardin = vrt
kontraranda = vršno jedro
kancuneta = popjevka
lanterna = svjetionik
mia = moja
mirakul = čudo
morbin = obijest
mi chiamano Mimì = arija iz opere Bohême
o che bella festa! = lijepe li slave!
olrajt, All right! = u redu!
Pantelleria = otok na jugu Sicilije
prova = pramac
Piombi = tamnica u Veneciji
penun = križ na jarbolu
randa = jedro
sestant = astronomska sprava
skuna = lađa na dva jarbola
signorina = gospođica
spelunka = spilja
škrivan = poručnik
škuribanda = lom. Kaže se i za bučnu pijanku
velada = (Salonrock).